Otokar Březina

Hudba pramenů

Essaye

Cena 2 K 80 h

OTOKAR BŘEZINA
HUDBA PRAMENŮ

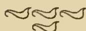

H
K
SYMPOSION
G.F.K.

OTOKAR BŘEZINA

HUDBA PRAMENŮ

TAJEMNÉ V UMĚNÍ - NEJVYŠŠÍ SPRAVEDLNOST - ROZHODUJÍCÍ OKAMŽIKY - ÚSMĚVY ČASU - PERSPEKTIVY - KRÁSA SVĚTA - ZÁSTUPOVÉ - ZASVĚCENÍ ŽIVOTA - NEBEZPEČÍ SKLIZNĚ - CÍLE - VĚČNÁ TOUHA

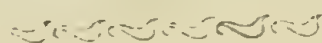

SYMPOSION 20 KNIHY NOVÉ DOBY HUGO KOSTERKA
KRÁLOVSKÉ VINOHRADY, VÁVROVA ULICE ČÍSLO 17 N.

NAKLADEM HUGA
KOSTERKY - TISKEM
DĚLNICKÉ TISKÁRNY
V PRAZE

TAJEMNÉ V UMĚNÍ

V TĚCH dlouhých rozhovorech, které duše vede ve svých samotách, odpovědi němé a utajené položeny jsou před otázkami. Odpovědi jsou věčné, otázky čekají na svůj čas, aby směly býti oděny světlem a zvukem. Hodiny, které nás provázejí s rozžatými pochodněmi, vyměňují jejich jasnost dle síly našeho zraku. A tam, kde jsme slyšeli jednou dissonující šelesty sirény, uslyšíme, až zrychlí se pohyb, lahodnou škálu zákonu podrobených tónů. Dle hloubky otázek měřte výšku duše, neboť dle nich měří se vnitřní bohatství odpovědí. Jenom nejmenší část otázek přeložena byla v duších minulých a přítomných do řečí slov. Nejzávažnější a nejhlubší ukryta je symbolech bolesti a tušení světelných záplav, v symbolech síly a lehkosti, jejichž sladkost

rozpaluje nekonečnou žízeň, v symbolech tajemného oddechu věcí, jichž proměny odpovídají evolucím naší vnitřní pravdy, v symbolech předtuch, lásky a nejistoty za soumraků plných nebezpečenství, ale i plných hvězd a největší nejistoty zraků: roztržitých přílišným sáláním vnitřního světla. Ve všech těchto otázkách duše je sama. V tom spočívá jedno z největších tajemství života a onen smutek mlčení, který černými stíny se věsí na poslední slova příliš upřímných. V každém objetí myšlenky a ramen chví se nervosní křeč tonoucího, jenž marně se zachytává tonoucího v tajemných vlnách. Život duše je cesta, kde nepředvídané události čekají ve všech stínech a kde mlčení mluví jedinou společnou řečí všech světů a kde samoty mají tisíce zraků. Ale každý krok její splňuje vyšší tajemná očekávání a nejistoty její mají hluboký význam. Její náhody jsou náhodami jen pro její nedokonalé poznání. Nejsou náhodami. V každé duši je zrak, který se dívá dovnitř, obrácen k neviditelné noci, fascinován jediným pohledem, z něhož se lijí světla všech minulých i budoucích hvězd. Příšerně slavné zkušenosti tohoto zraku neuvědomují se v duši po čas

života na zemi v celé smrtelné nádheře svého bohatství. Tímto zrakem jsme spřízněni v jediné bratrstvo vidoucích a zasvěcených. Ale jen nejodvážnější snění v tlukotu srdce a v modlitbách světcův osmělilo se tušiti. A přece tyto zkušenosti, jimž tisíciletí jsou potkáním okamžiku s okamžikem a všechny okamžiky jediným okamžikem, jimž systémy světů jsou hrou jisker zhasínajících nad plameny jednoho ohně a kde není místa pro naše bolesti a rozkoše, kam ani jeden paprsek z našeho slunce nepadne, aby se ihned nerozložil a kde naše výkřiky nenalézají atmosfer, které by je nesly, zkušenosti noci, která není nocí, jsou ve své podstatě celým naším ukrytým bohatstvím. Z nich odráží se k nám nejasná a hluboká řeč instinktů a z nich nabývá chvění etheru světla pro naše zraky. Uvědomiti si tyto záhadné processy, rozšířiti škálu barevných tónů, které jsme schopni vnímati, osvoboditi v pozemském zraku paprsky pronikající neviditelné, odkrývající nové obrazy, podmalované na obraze světa, učiniti poloviční slepotu naši extasí vidoucího do dvou nekonečností, spojených nesčíslnými osnovami souvislostí, neníliž to snem

všech, kteří dovedou slyšeti v písni času hymnus budoucích svítání? Kdo z nás nechtěl by býti dosti hrdým a silným, aby ho dosnil až do konce, v celém jeho šílenství, bez bázně a bez trestu? Aby dovedl poznati v našich bolestech úpal vnitřních výsluní? Aby dovedl pocítiti v našich radostech žízeň vzbuzenou velkým polednem hlubin? Aby dovedl oceniti v naší lásce nesmrtelnost tohoto mystického úsilí? Nevíte, že právě proto svítí ze zraků milenců světla nezrozených a čekajících? Nenásobí právě proto láska všechny smysly a nedává teskným slyšeti šepoty polibků z mlčelivého nárazu květu o květ a z šumění vod? V nocích svatebních, které táhnou zemí, ticho je dusné dechem přicházejících neviditelných zástupů a v šlehnutí jednoho okamžiku, jenž letí národy všech ostrovů a pevnin, rozsvěcují se sny nesčíslných možností životů jen proto, aby budoucí bolesti mohly otevříti jednou nové světy Poznání.

Všechna umění podmíněna jsou zkušenostmi druhého zraku. Řečí plnou symbolů, jejíž každé slovo vrací se z hlubin sterým echem jediné odpovědi, hovoří hudba. Z ledových výší, kam nevkročil člověk než snem,

do hlubin, z nichž vystouply naše nejzáhadnější pravdy, padají bystřiny nekonečné melodie. V jejich žhavé a chladivé koupeli stojí touhy naše s chvějící se nahotou, aby se vrátily s úsměvy svěžesti a pýchy, učiněny pro okamžik vševědoucími. A radostně odhaleny dýcháním věčného slunce, čekají se zraky přivřenými dřímotou odpolední na příchod nových snů. Blankyty nocí sklenuté magií tónů, v nichž i mlčení hvězd zdá se příliš hmotným průvodem etherným hlaholům tušení! A dlouhé ponuré rythmy, kde třesou se bolestné zápasy světla v soumracích tisíciletí, vzdech prsou utlačených příliš velikou tíží, která nebyla změřena slabostí rukou! Procitlá duše věcí hovoří v tónech; bolesti nabývají démonické výmluvnosti v jejich opojení. Dary obtížená poselství jar, čekající ticha moří, útoky neviditelných větrů a dlouhé, mlčelivé pohledy podzimních dní nalezají slova, jimiž vyjadřují svá tajemství. Oblaky stávají se symbolem, zakrývajíce dálky a přinášejíce blesky s krátkými světly a blízkostí smrti; i mlha nabývá nového smyslu vystupujíc i z nejnepřístupnějších, kvetoucích zahrad a vypíjejíc zvolna zářící sílu denních i nočních hvězd. Všechny psychické vege-

tace řídí se zákony tajemného heliotropismu. Po celou dobu svého vývoje obracejí se k slunci, které je zdrojem vší energie. Každá myšlenka, i ta nejchudší a nejvšednější, je schopna rozpáliti se v oslňujícím lesku zavedením vnitřních proudů. Každá je schopna projíti všemi uměními, ze staletí do staletí, vládnouti mramorem a oběma světly, v celé základní síle položena hudbou. Každé umění je halucinací z opojení nejsubtilnějších rythmů etheru a krve. Symbolické stíny, za jitra ukazující k západu a k příštímu svítání večer, pohybují se v každém daném okamžiku u všech umění v jediném směru, dle stoupání mystického dne a dlouhého slunečního roku staletí a duší. Bolest všech uměleckých snění je vzpomínkou na hlubiny, do nichž se duše odvážila příliš daleko. A v jejich úsměvech je lesk neviditelných slzí, které činí uměleckou krásu blízkou nejvzdálenějším. Jistoty všech umění jsou váženy z jednoho pokladu jistot a jejich sny jsou sny jediné noci a jednoho jitra. Do všech svítí ze společných hlubin magická osvětlení pohlcující obrysy některých tvarů, aby jiné se sesílily, a vykřikly ve fluoreskujícím zazáření, v němž tančí neviditelné paprsky, transformované do barevných tónů menší lomivosti, aby

mohly býti pozemským zrakům snem o neznámém. Každé umělecké dílo hodné toho jména sní o nesmrtelnosti. Neboť v zemi, odkud přišlo, se neumírá. Každou vteřinou, kterou tam prodlelo, sílilo v atmosféře zahoustlé tlakem všech výší až k posledním hvězdám. Tam, v těch černých vlnách byly koupány ty nejodvážnější myšlenky jako v čarovné krvi a snad by zůstaly nezranitelny, kdyby větry nad nimi nesvály na ně osudný déšť pozemských květů, které učinily lázeň jejich neúplnou.

Právě proto, že umění tryská ze zdrojů, do nichž odrážejí se hvězdy druhého nebe, je výslední suggescí každého velkého umění sesílení života paprsky druhého slunce, rozšíření a prohloubení jeho obrazů novými kořistmi světla a touhy a obohacení dorozumívacích prostředků mezi dušemi. V něm jeden hluboký zrak potápí se do sta zraků a v dlouhém, rozkošném zajiskření opíjejí se všechny tušením jediné Všudypřítomnosti. Nad stránkou Mistra nesčíslné neviditelné ruce podávají se vám k stisknutí. Neboť podstatou umění je láska, která učí mluviti němá ústa a dodává smělosti příliš nesmělým. Jako láska i umění miluje zemi. I nejspiri-

tuelnější umění uznává vděčně, že do jejího světla opíralo svá křídla, než mohlo vzletnouti do výší, kde vznáší se rychlostí extatických pohledů. Země zůstane vždy břehem, k němuž se vrací ze svých výprav. I tenkrát, když duše vyslovila jeho řečí touhu po vyjití ze světa vadnoucích barev a sluncí vraždících vlastní svá jara přílišným ohněm své lásky, i tenkrát dodává opojení jeho jemné příchuti vůni v zahradách růží a upozorňuje na polibky, jimiž se stává až do příchodu druhého života vonným několik okamžiků klamu. Neomamuje největší závratí síly ta píseň, která měla dosti odvahy patřit do očí svému nejzáhadnějšímu osudu a která šla ještě o krok dále, když ze všech oken a dveří, otevřených do noci, zatočil se nad ní mrazivý vítr, svál okolo ní všechna světla a pronikl ji, až zesinala? Ti, kteří hledají květů k otrávení života (ubozí, zavírající očí, aby neviděli krvavých reflexů vlastních svých zhasínajících výhní) marně přicházejí do těchto zahrad. Krása s láskou dávají si znamení přes jejich ramena, obě nevěrné, spojenkyně Illuse, podplacené zlatem tohoto slunce.

V staletých jitřních soumracích umění

potkávají se stíny zapadlých světů se stíny přicházejících událostí. Všechno velké, co potkalo zemi, bylo napřed oznámeno snem. Cesta na světlo našeho slunce vede soumraky tušení. Před každým dnem šla noc s pohledem hvězd. Extase otevřeła nové perspektivy poznání. Dějiny lidské duše v tomto životě jsou dějinami jejích snů. Ale i ve světě snů panují zákony řídící vesmír a vývoj, zákony hrající se zázračnou lehkostí, která se usmívá tíži.

Žádná půda není tak vyprahlá, aby nemohla živiti půlnoční květenu mystických seteb. Není duše tak potopené do tmy, aby v ní někdy barvami nezahrály zkušenosti druhého zraku. Není duše, která by opouštějíc poslední ze svých dnů, směla si stěžovati, že neuzřela zemi v jiném světle, nežli je světlo našeho slunce. Nad každým životem visí znepokojující stíny tajemného. Propast, jejíž pohled naplňuje závratí, je ustavičně otevřena po obou stranách všech cest. Každý zná chvíle nejistoty v krocích a ona náhlá vykřiknutí lásky k neznámému, jehož jsme potkávali s tváří zastřenou v nejosamělejších soumracích duše. Ten ustavičný zápas němých hlasů, hádajících se v našich

samotách o směr cesty, kterým máme jíti. Hle! Výčitky sestupují do našeho spánku a vedou nás do krajin, jichž nikdo neviděl otevřenýma očima a přece je poznáváme; ale slova, která tam k nám zaznívají, jsou každému mimo nás němá a čekala snad celá staletí, aby mohla být vyslovena ve spojení tak hluboce roztesknujícím. Každé rty znají úsměv, který je navštívil proti jejich vůli, vysílený do neznáma naproti neviditelným nadějím. Mystický úsměv, dar země a mládí, znamení, že naše duše je schopna ještě dlouhé cesty poznání a bolesti. Ostatně, není i to, čemu říkají pověra, nedokonalé uvědomění jiných světel? A to, čemu říkají nemoc, rozbouření utajených vln hlubin, větry, jichž nedovedeme říditi a které mají svůj zákon? Naše duše probíhá zkušenostmi dvou světů. Uvědomění o závislosti těchto zkušeností tvoří vyšší duševní život. Methody, dle nichž duše šíří svou vládu v hmotném a nehmotném, jsou individuelní; na nich spočívá osamění osobnosti a přátelství duší. Součet světla všech duší na zemi v jediné době tvoří den mystické práce, v němž roste úroda budoucna. Každá z method, jimiž duše si přisvojují a zpracovávají svá bohat-

ství a své kořisti z obou světů, je schopna stvořiti své umění. Ale z objevů, které umění učinilo průběhem věků, jen nepatrná část uchová se v knihách a uměleckých dílech. Největší část odchází s dušemi, které svá vítězství dovedly aneb musily sníti mlčky.

NEJVYŠŠÍ SPRAVEDLNOST

SPRAVEDLNOST, světelný vítr nejčistších a posledních atmosfér, jež dýchají Svatí, vzniká vanutím téhož suverenního gesta, které rozsvěcuje a zhasíná hvězdy. Všudypřítomnost její ohraničuje a vyvíjí stavbu kosmu. Je zákonem, který střeží zázračný květ života, aby naplnil vonnou tkaní všechny jemu vlastní linie krásy. Tajemství její obklopuje život nesčíslnými symboly. Všechno, co zavrávoráním slabosti odváží se vymknouti z jejího plánu, hyne spálené mrazem a tmou. Jde jako zahradník zahradami všech tisíciletí. Dech její prostupuje všemi časy a všemi prostory a je sladký a silný jako věčná hudba všudy přítomná. I těm, kteří si této hudby neuvědomují, poněvadž se v ní narodili a ustavičně je provází, zavane najednou v neočekávaném poznání ve chvílích radosti a

lásky jako píseň vznešených nadějí a v okamžiku výstražného jasna po hříchu jako úmluva blesků přicházejících za obzorem. Představa spravedlnosti se ustavičně mění v duši dle toho, jak se mění čistota a bílá nevinnost duševního světla. Utajená zabarvuje a odstiňuje každé duševní hnutí, nanáší záře a leptá bolestí a tmou. Ozvěnou našich kroků probouzí po léta dřímající sny, když přišel čas, aby nám vyšly naproti na rozcestích. Kdo dospěl tak daleko, že rozumí hlasu své bolesti, uslyší v něm její výkřik, jenž vrací mu znova výkřik narození; neboť dni ztrávené před duchovým procitnutím, jsou pouhou illusí země a hodiny jejich jsou čítány tmou.

Nepostižitelná ve svých nesčetných projevech, spojuje staletí se staletím, pokolení s pokolením, svět se světem. Proti své vůli jsme jí unášeni, jako jsme unášeni kolotem země a pohybem svého slunečního systému. Prozřetelnost její hází na miliony životů podivuhodné sítě staletých souvislostí, stahující svá oka každým hnutím a každým krokem a každou myšlenkou, zatím co slabé ruce zdánlivě rozvazují uzly, překážející v chůzi. Ale právě ohromnost a všudypřítomnost její zaráží, že nedove-

deme jí přehlednouti v celé její zdrcující nádheře, schopné oslniti zrak světcův extasí hrůzy. Co je náš život, čítaný tepotem srdce, v tisíciletích, které vyrovnává s tisíciletími, jako mračna potkávající se v blescích? A co jsou tisíciletí v nekonečných deštích hořících světů, které srážejí se v oblacích posledních mlhovin a padají na jedinou nivu věčného života k jediné žni? Ale v jejím zrcadle stejně se odráží zhasnutí světů jako zavření očí. Neboť pro ni svítí všechna světla a před ní jsou všechny dni a za ní všechny noci. Slova mají pro ni zvuk ještě po staletích. Všechno, co vypadne z naší ruky, zachytává a ovládá nepřístupnými pro nás zákony své tíže a akcelerace. Její cesty jsou nebezpečné jako cesty okolo lešení, kde se staví stavba věků. Střely, o nichž nevíme, odkud byly vystřeleny, naplňují naše světlo šelestem nejistoty a stíny. Ale v tisíci pohledech, jež v okamžicích jasna otvírají se duši do dílny spravedlnosti, je jeden pohled, nejtěžší ze všech pohledů země, ještě těžší nežli uvědomění mystické viny, vzdor perspektivám, které vina promítá do hlubin času. Tento pohled, nezapomenutelný a dychtivě žíznivý, jest oslňující nád-

hera lásky, jež spravedlností vyžehuje a dává i usmrcujícímu dotknutí jejímu ticho slavného jiskření hvězd. Neboť spravedlnost jest paroxysmem lásky. Jejím opojením a jejím zoufalstvím, bělostí jejího žáru, nezměněného věky.

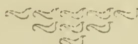
Poznati plně zákony spravedlnosti znamená nekonečně více, nežli poznati zákony, držící architekturu vesmíru. Znamená více, než pouhé přejití ve vyšší život. Naše země je jen zahrada symbolů a otevřených, nekonečných perspektiv. Ze světel, kterými žehne do duše božská Jednota, je spravedlnost jedno z nejtajemnějších mezi tajemnými. Na místech, ozařovaných jejím poznáním, vyšlehuje proti nám věčné jaro, v sálající dokonalosti skví se věci, něha nevýslovné dobroty oddechuje harmonickými rythmy světů a všechny skryté prameny země šumí a otvírají se žíznivým rtům a hvězdám. Symboly tam odhalují svůj smysl; ale i ten je novým symbolem, jenom že průsvitnějším, jako by spodní oblaky byly odváty a oblaky ve vyších nad nimi, řízené docela opačnými větry, propouštěly mnohem bohatší déšť světla. Světla, v němž duše se přesvědčuje, že milosrdenství spravedlnosti nemůže býti jiné

nežli milosrdenství vichřice, když zalehla v lesy a spokojuje se jen vyvrácením trouchnivícího uprostřed vonného dřeva. Že lehké zachvění její moci působí katastrofy světů a spočinutí pohledu jejího pokrývá města popelem zapomenutí. Že padání její je tiché jako padání sněhu, jenž ukládá se na příliš pyšných a daleko vypjatých větvích a láme je přibývající tíží. Ale že právě tak láme i větve přemožené bohatstvím plodů. A rty její, usmrcující teskným úsměvem, že jsou vlídné jako rty milujícího, které netouží po ničem více, nežli po unavení sladkými slovy a polibky.

Odejíti ze života znamená obrátiti se v loži, u něhož stojí jako lékař, ruku na vaší hlavě a na vaší tepně.

Z jejího závratného díla dáno je zrakům spatřiti jenom onu část, která se hraje ve světle země. Proto jeví se nám přerušované, trhané a nesouvislé, neznámá práce v temnotách věků, do nichž padají jenom úzké pruhy svítícího okamžiku. Vidíme najednou zdvižení kladiva, ale nevidíme jeho dopadnutí. Vidíme jeho dopadnutí, neslyšíme ránu. Slyšíme ránu, ale nikdy neuzříme jejího otisku v záhadném díle. Gesto hrozby nabývá ve

tmě lákavosti rozpjatých ramen. Ale místo abychom pochopili nedostatečnost svého světla a hleděli je rozšířiti, přestáváme věřiti v účelnost a souvislost minulého a budoucího, ve smysl země a ve smysl života. Ale ti, kdož se přiblížili svou touhou a svým tušením k odleskům oslňujících hlubin spravedlnosti, jsou dávno přesvědčeni, že není jiné bolesti nežli bolesti z nedokonalosti a lásky, to jest z nedočkavosti zajatého.

ROZHODUJÍCÍ OKAMŽIKY

CHVÍLE, kdy cítíme projevenou přítomnost své duše, podobají se blesku, v jehož náhlém šlehnutí atmosféra našeho světla stává se soumrakem. V tekoucím zrcadle barev, zvuků, tisícerých neviditelných proměn, jimiž ustavičně procházejí všechny věci před našimi zraky, zhlíží se tu její obraz. Tušíme jeho blízkost změněnými, ostře, bolestně určitými odstíny, jež náhle vystoupí na věcech a myšlenkách a v některých okamžicích úplně ztravují známé představy okolí. Pohled duše, rozevřený bázní, utkvívá tu v dálkách, ležících za mlhami věcí, jako by se chvěl před osudnými setkáními, jichž rozhodnutí pokrývá sen života, dvojnásobně neprostupný po těchto chvílích rozjasnění. Ale tyto chvíle určují směr naší cesty, mění ho náhle a tam, kde naše kroky, resigno-

vané, vedly nás nízkými štolami stlačené mlhy, otvírají neočekávaná, do všech nekonečností rozlehlá prostranství. Jsou to chvíle nevysvětlitelné, někdy i popírané skepsí, když po čase vychladlý pohled vrací nám v střízlivém zbarvení události a věci.

Pod hrubým hlasem, jímž odpovídáme na otázky svých dní, kryje se jemný, neslyšitelný hlas duše. Vlny, které se rozechvívají jeho dechnutím, jsou čistší vlny druhého světa. Jen v nejvyšších výkřicích lásky, v nejhlubších mlčeních touhy a meditace a v těchto rozhodujících okamžicích, přicházejících neočekávaně, je s to zachvíti těžkými, přehoustlými vlnami našich atmosfér a projeviti se. Dovede být sladký, že všechna vroucnost písní vyslovených po celé věky je vedle něho jen němým posuňkem v soumraku, v němž uniká hra rtů a zraků setmělých interferencí nejhlubších světelných vln. Neboť jeho slova jsou jemná a jako světlo schopná vzkřísiti nesčíslnost odstínů při jedné barvě. Tisíciletí minulosti a budoucnosti tvoří jeho prostor, kde rozlévá se volný a radostný. Hovoří s přátelskými dušemi v dálce. Teprv když hlas duše svolí opakovati slova světcův a velkých, rozežha-

vují se jejich myšlenky a ukazují nám nejvnitřnější svá složení světlými nebo temnými čarami vidma, sta associací odráží se v jediné ohnisko, rozehrají se jindy nepřístupné klaviatury a v mlčení, spojujícím věty, tušíme ukrytou souvislost pravd, jasných a hlubokých jako vody sevzdušnělé odrazem blankytů, nehnuté a přece v nekonečno zdvižené jiskřením slunce, jehož sen sestoupil do jejich hlubin. Když hlas duše dozní, resonuje v nás ještě dlouho jeho kouzlo. Vnitřní proměna zasáhla i naši fysickou bytost. Je to proměna značící novou etapu našeho vývoje v podmínkách země. Všechny naše myšlenky a sny ponesou od té chvíle nová odstínění, v prvním okamžiku nepozorovatelná, ale tím skutečnější; neboť ani jedna vteřina slunečního žáru nemůže spočinouti nad zemí marně, aby nezpůsobila tisíce a tisíce neviditelných účinků. I výklad, který dáváme svým skutkům a hře svých vášní a instinktů, projeví nové hloubky a dá nám pocítiti těžkou lítost ztracených vítězství, z nichž složena je tma naší minulosti; neboť vítězství dobytá zůstávají při nás a před námi, sílíce atmosféru našeho světla. Stavy, které probíhaly až dosud pod naším vědomím,

odstíny viděné, ale nepozorované, tóny vnímané, ale neslyšené, vystoupnou, aby nám učinily obraz světa složitějším a pravdivějším. Jinak bude působiti na nás opojení ranní země, poledního ticha, nocí hlubokých a mlčících, které svádějí touhu uvěřiti neuvěřitelnému, zatím co prostor prolamuje svou expansí všechna nebesa slávy, aby je otevřel tušením, i nocí lyrických a sentimentálních, v nichž kráčíme zmateni sladce uprostřed divů, vyvolaných magií měsíčního světla. Odkud odjinud by nabyly vůně ona mlčení, v nichž rozkvétají etherné aleje lilijí po obou stranách cest našich myšlenek a z nichž vracejí se naše myšlenky čistší a silnější? Ale jako obraz duše má svá stisknutí bolestná a své bázně, její hlas má chvíle, kdy zavznívá seslaben větry, které ho nesou jinam než k našemu sluchu, svá mlčení, která jsou očekáváním i modlitbou. Ta teskna, když duše jediným pohledem, který shrnuje leta práce a viny, vidí ubohou svou žeň na nivách země! Ta úzkost, když události života, obrazy hodin, gest, slov a bolestí, skupí se v blesku jedné chvíle v nová, před tím netušená spojení a objeví nám zákon naší existence, jenž ovládal naše posavadní osudy,

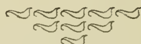
ledově, matematicky přesný a chvílí, v níž právě jsme účastni tohoto poznání, definitivně uzavřený! Jen duše sama ví ve svém zachvění, je-li to zákon života stoupajícího nebo života klesajícího. Bázeň, která nás tu sevře, není bázní těla, zabarvovanou vždy více méně podvědomými vzpomínkami bolesti, unášenými a zdvihanými vlhkým zavanutím země z hrobu, vždy otevřeného před našimi kroky. Není to bázeň smrti, je to bázeň života a jeho mystických zodpovědností. Bázeň, že jsou nebezpečnější ztráty, nežli je ztráta denního světla. Že jsou zajetí, z nichž nás nevysvobodí násilné vylomení mříží. Uvědomění němého zápasu, jenž se bojuje ve všech duších, jemuž těžký zápas o moc, podmínka tohoto života, jak se jeví zraku posavadního člověka, je pouhým hmotným symbolem. Marně hleděli svatí lásky učiti zastavení boje a neodpírání zlu, dokud v duších nebyla vybojována ona vítězství, k nimž letí všechny naše ukryté naděje, lákané mimo naši vůli rozkvetlými dálkami, jako mimo vědomí včelaře jsou vábeny včely, když na míle cesty ucítí jetelová pole v květu.

Byly to tyto okamžiky uvědomění, hoř-

čičná semena poznání, z nichž rozvíjely se myšlenkové vegetace země. Z nich vznikaly nové útvary v dějinách lidstva. Z duší vzdálených od sebe celá staletí a tisíciletí zavzněla v těchto chvílích slova doplňující se navzájem v jediný text, jehož rozluštění bude zároveň ukončením, až se naplní věky. Ale ti, k nimž zavzněla, třeba vzdáleni všemi moři a ledovci a nejhlubším z moří, časem, narodili se na stejném poledníku druhého slunce, lijícího na ně požehnání své záře v jediném poledni beze stínů. Vstal myslitel procitlý z těžkého snu ležícího na myšlenkách a věcech, a jitro nové pravdy plápolalo před ním do výše v etherných, vonných plamenech, v nichž bez bázně zpívali ptáci. Vyšli proroci ze svých pouští a jejich slova házela kolem jejich postav, zmořených posty a viděními, královské pláště utkané z blesků, omračující ranami vztažené ruce stráží, vyslaných, aby je jaly. A výmluvnost jejich, silná a mužná askesí, sklonila se tak, že bloudila všemi zahradami růží, aby vybrala z nich nejkrásnější pro podobenství spravedlivých a k výstraze duší prošla všemi výčitkami nocí a sedala v horečném bdění na rumech spálených měst. Rozhodující

okamžiky ty naplnily žaláře mučenníky, arény oběťmi, krvavými stíny noci mocných a anděly říše světla. Tisíce mrtvol nakupily v proudu času, když se řítil do tmy, zastavily ho hrází zsinalých těl a změnily jeho tok; vyhnaly roje usmrcujících kovových včel na bojiště, když hořké moře bolesti v osudném přílivu mělo zaplaviti zemi. ꩜ ꩜ Jen v těchto chvílích nalézaly ruce malířů nejvýmluvnější linie plné tajemství a barvy třené v neviditelné vláze druhého světla nabývaly svítivosti nemocné extasí, jež vlévá do duší nepokoj krásy, této žízně po neznámém a jedné z nejjemnějších a nejsilnějších bolestí země. V nich zvonily do tvůrčího ticha hallucinace nikdy na zemi neslyšených symfonií, jež zachyceny mdle pozemskými tóny křísí nostalgie po čistším životě nežli je život našich dní, a dávají pochopiti duším, že jejich dějiny nepočínají narozením ani že nekončí smrtí. Marně však hledíme vynutiti tyto okamžiky výkřikem vášní, marně hledáme potkati se se zářící přítomností duše v tajemstvích krve a v dobrodružstvích smyslů; široce rozevřené zraky, podrážděné uměle, nevidí do jejích soumraků. Všechny projevy duše,

i nejtesknější, provázeny jsou naposled slavným mírem nejvyšších nadějí a oddaného spočinutí v důvěře ve Spravedlnost. Objeví se vždy, když je jich třeba, tajemné, nepřístupné dohadům rozumu. Jako hvězdy našeho blankytu i hvězdy druhého nebe jeví se refrakcí mystického světla na jiném místě nežli skutečně jsou. Lesk jejich zapaluje se nad obzorem dříve než vyšly a sálá ještě, když už zapadly. Ale lom jejich paprsků při vstoupení do našich prostředí neřídí se zákony země; index jeho není veličinou stálou ...

ÚSMĚVY ČASU

NENÍ bolesti v duši, která by nebyla učiněna tajemnou konejšivými, šeptajícími hlasy. Není tmy v duši, kde by nepoletovali neslyšným letem noční motýli hledající svých květů, jedině za noci otevřených. Není cesty tak smutné, na níž bychom se nemohli potkati najednou s takovým oblakem vůně, že se až musíme zastaviti, omámeni. Unaveni životem pijeme novou sílu ze zdrojů času. Jitrem vycházejícím z nesmírnosti věků uzdravujeme své zraky, rozbolavělé polarisovaným světlem země. Neboť jako světlo má i čas svá zrcadlení, odrážející do duší obrazy dávna, první silná jara na tisíciletí vzdálená, a budoucí poledne vyzařující na dokonalejší světy v dálce. Každý pohled, který vysíláme, je schopen potkati se s těmito vzdušnými krajinami jiných země-

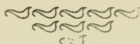
pisných poloh ve věčnosti. V okamžiku, kdy čas stane se neprůhledným pro naše zraky, zatmívá se i naše pozemské světlo a oči zavírají se pro vždy vlastní svou tíží. ଊ Všechno, co oceňujeme v životě, oceňujeme tajemně, dle naděje spojené se všemi věcmi. Myšlenka je tím hlubší, čím více místa má pro rozpjetí křídel snu, čím více oněch soumraků, které mohou býti prozářeny světlem. Ale všechny myšlenky strhuje a unáší s sebou proud téhož pohybu, jímž víří ku předu všechny životy a světy. Pohledy, které nám už daly svá tajemství, jsou pro nás mrtvy. Jsou to cisterny, jichž vody vyzdvihla žhoucí moudrost slunce, aby jimi osvěžila neznámé prameny v dálce. Proto láska, jejíž naděje zrála na nejnižších, nejpřístupnějších větvích zázračného stromu poznání, poskytuje tolik sklamání těm, kteří nevěděli, že nejvyšší jeho větve vrostly do světla a právě na nich že zraje po staletí ovoce, které nemůže býti utrženo pro výši, ale spadne jednou samo na cestu vyvolených. Pád je nadějí tíže, ale světlo a píseň nadějí etherného chvění.

ଊ Nejsilnější život je život největšího množství nadějí. Čím širší a mocnější rozkošatění

haluzí, tím bohatší zachycení květů z výší. Ale v červáncích jejich krásy jásá přítomnost nesčíslných jar, zdržovaných jen zákonem tohoto života, že nemohou vykřiknouti najednou: otevření nesčíslných rtů pro silný nápoj světla, oblak zlatého semene letící do budoucna pro hru příštích větrů. Čím větší síla v duši, tím určitější přesvědčení o její tajemné svobodě, tím slavnější zamrazení a závrať zodpovědnosti.

Evoluce našich nadějí je jednou z nejtěžších, které prožíváme. Od nejnižších, nejbližších zemí vycházíme, posledními, nevyslovitelnými, vzletajícími pod blankyty za všemi našimi obzory, končíme. Nížiny duší jsou v stálém časovém bezvětří. Čím výše stoupáme, tím mocněji dují větry času kolem nás. Tím větší naše touha objati všechno jedním pohledem, všechna moře, hory, země, miliony bratří a jako jiskřící prach v širokém, světelném pruhu, hvězdy! Tím větší opojení z toho, co všechno nám náleží! Ale také tím hlubší poznání, že ze všeho nejsilněji milujeme nenarozené, čekající. Nedočkavost naše vzrůstá silou našeho zraku; odtud ten smutek, s nímž se vracíme z hřímání časových vichřic k životu všedních okamžiků,

kde vše zdá se tak zkameněle nehybné, všechny nesčíslné proudy sil tak líně tekoucí. Ale celý tento rozvíjející se život nadějí, tato lačnost pohybu a radost z letu je jenom svědectvím, že život náš není sám v sobě ukončen a že žijeme k vůli tajemné naději duše.

PERSPEKTIVY

OHEŇ života, roznícený jiným spojením, nežli je dáno poznati smrtelným, vyžaduje, má-li se udržeti a síliti, prudkého tahu větrů z nekonečnosti. Jimi jedině vystupuje z rudých tonů krve do čistších a skvostnějších bělostí, vlnících se širokými kruhy světla. Co na tom, že rozhovor do výše vzepjatých plamenů láká k sobě v soumracích našich nocí létající hmyz a zvědavě k ohňům se plížící zmije, zákeřné přítelkyně plamenů? Silný nebojí se jejich jedu; nahýma rukama je chytá, aby vyčistil svou krajinu od jejich lsti. Krev silných je imunní proti jedu; neboť i jed je rozpuštěn ve skvostné její šťávě; připravovali se k svému poslání tím, že poznali a v sebe pojali vše, co rozmnožuje i co usmrcuje život.

ଓ Duše stoupajícího k světlu zná jen jediné nebezpečenství: vše, čeho lze dosáhnouti bez nebezpečenství. Zaslíbená její země má všechny cesty neschůdné. A odpočívá-li duše, umdlená, její zraky nikdy neodpočívají. Tisíce sluncí mléčné dráhy shrne v jediném pohledu a hodí je před své kroky jako písek na cestě své nesmrtelnosti. Její sny nabývají lehkosti teprve, vznášejí-li se nad propastmi. Neboť jejím živlem jsou prostory mezi hasnoucími a zažehujícími se světy. Její noci připravují cesty jejím dním, její slabosti její síle, pád vítězství, smrt stupňovanému životu. Místo, kde odpočine, leží mimo tuto zem. Ale je možno nazvati odpočinutím cestu, kde před každým krokem se otvírají nekonečnosti?

Všeho, co duše potkává, chce se zmocniti. Prostupuje všechny věci, aby je připodobnila svým vyšším zákonům svobody. Hlubiny znamenají v její řeči možnost sestoupiti a poznati. Tradicemi svého původu nezná větší rozkoše, jako je stavět pro věky. Věčně bdící nesnese, aby neprobouzela, co dřímá. Dech její, podobný žhavému větru, táhne se osudný ke všem setbám. Zrak její nechává ve svém pohledu zráti všechny květy. Ale

nezastavuje se, vždy nespokojený, na jejich povrchu, utkaném z vůní a světla; proniká jimi až k ohni země, z níž vyrostly, a dále ještě skrz zemi, jako by byla průhledná, až na druhou polokouli světa, kde se otvírá nový prostor a jiné hvězdy. Neboť nic nedovede ohraničiti duši nežli neohraničené. Je štědrá ve vznešené marnotratnosti se statkem, jehož nabyla, ale žárlivě střeží své naděje na nedostižitelné. Ani život ani smrt není jí dosti silná, aby ji hypnotisovala k nečinnosti a aby v ní uhasila tu žízeň dobývati, to oslepení nesčíslných pokladů v závratné, do všech nekonečností sklenuté klenotnici vesmíru, kde světy, jako drahé kameny, vyzařují dávno přijaté světlo. Slunce vytvořilo její pozemský zrak, tíže její sílu, bolest její lásku, nemožné její odvahu. Čím větší námaha, tím sladší a milostnější její ruměnec, tím rychlejší a hudebnější její dech. Uchvatitelka pohybu miluje všechno, co letí, čas, všechno, co strhuje překážky jejímu letu, slavný prostor. I její nejvyšší touhy jako zpěvaví ptáci živí se v letu. Ale všechna svoboda, jíž vládne, je jí zajetím; neboť příliš cítí, že její svoboda je ovládána ještě vyšší svobodou a ta ještě vyšší a všechny jedinou, Absolutní.

Chvíle, kdy i ona musí poslechnouti, jsou rozhodujícími okamžiky tohoto života.

Nejvolnější a nejsilnější projevy duše, v těch řídkých a krásných chvílích této země, kdy se zjevují užaslým zrakům, mají horečně plápolající dychtivost, měnivou vlnu ohně, lesknoucí se, jako rozčesanou hřebenem větru. Těm, kteří nejsou zvyklí tomuto divadlu (tak je nepředvídané v chudých a chladných zeměpásech našeho času), zdá se něco tvrdě egoistního v tomto žhoucím letu, jehož krása je příliš oslňující pro zraky, nedávno procitlé ze snu. Soustředěná pozornost tvořících zdá se nevšímavostí bratřím, kteří nepochopili, že tam, kde duše staví, okamžiky mají cenu staletí. Ale jak jinak bylo by možno svésti všechny síly v ona slavná, drtící dotknutí tvůrčí, která jako ethernými prsty pronikají hmotu, dovedou pohnouti vnitřními sítěmi vztahů a tkáti je v nová spojení? Vyčítati přísnost pohledu budujícího, když spočine starostlivý na základech stavby, jíž budou procházeti tisíce nezrozených! Jako by láska nebyla schopna všech forem, mnohotvárná jako oheň! Jako by se žár jejího plamene zmenšil, stane-li se neviditelný zrakům!

Duše nikdy nestaví jen pro sebe. V místech, kde ona buduje, je prostor naplněn tisíci rukama, vyzdviženýma ze všech staletí, které se potkávají v tisknutích věčného bratrského znamení a podávají své dílo jedna druhé. Je to žhavá činnost, ohromující, z níž vrací se vzpomínka němá a zastrašená, k smrti rozechvěná nárazy tisíce kladiv, oslepená bílými propastmi výhní, řinčením nástrojů tajemných dílen, povely letícími v žáru, horečkou dechů tisíců, pochody přicházejících a odcházejících a písněmi těch, kteří už staví ve výši. V těchto končinách není nic, co by odpovídalo schřadlým představám země o sobectví a pečlivosti, která zamyká své úly, aby nedaly sladkost pro rty bratří. Zde není hnutí, aby neuvedlo v pohyb všechny atomy až k posledním světům. V těchto mořích každé rozvlnění šířících se kruhů neseslabené dotkne se břehů. Zde se staví cesty pro tisíce, města, která přijdou obývat celí národové a jejichž brány otvírají se každá do jiného století. Déšť, který zde padá, zúrodňuje plodné půdy všech zemí ve vesmíru. Ve slunci, které zde hoří, chvějí se všechna slunce jako vibrující prach v letním dni nad nekonečnými líchami, na nichž

zraje úroda v praskotu klasů otřásajícím půdou a činícím ji sypkou pro kořeny padajícího zrní. Všechny vůle třesou se zde v zachvění jediné vůle. Všechny síly dodávají rozmachu všemohoucnosti. Láska se zde dýchá jako vzduch, žhavý žárem všech jihů, schlazovaný ledovostí všech polárních nocí, vonný vůní všech jar, blesky všech zraků. Všechny myšlenky zde se slévají v gigantické formy jediné myšlenky, která hovoří vichřicemi žhavých elementů, zalitím nových prostorů mlhovinami, těhotenstvím nesčíslných tisíciletí života, vířícím tancem světů, požáry zaplavujícími tmy. V její poesii kvetou protuberance slunci jako růže věnčící ohnivá zrcadla fotosfér, v nichž shlíží se krása Věčného, odražená z jedné na druhou přes propasti prostoru, tisíceronásobná a nezeslabená, všudy přítomná, krása, jež viděná slabými zraky živých ze vzdálenosti tisíců mil, přinutí je, aby je zavřely bázní před oslepnutím, a viděná ze vzdálenosti staletí jiskří se hvězdami a inspiruje k modlitbám duše básníků. Sublimní poesie, v níž verš za veršem řine se ve stopách odměřovaných statisíciletími, v polyfonii všech hvězdných soustav naplňujících nekonečnosti. Jakou od-

vahu má ubohá duše v žaláři několika temných, všem ironiím hmoty podrobených smyslů, chce-li pochopiti, oč se zde jedná! A přece jaká hrdost v nitru jejím, v nejvyšší naději, když cítí, že všechno toto souvisí s jejím přítomným i budoucím životem! Že hvězdy všech nekonečností jsou jako v oheň proměněné pohledy, které k nim vysílá a které se k ní vrátí, až její pozemský stín bude se ubledlý třásti jen ve vzpomínce několika osamělých duší, aby zhasl v nich na vždy. Všechna bolest země pochází ze tmy; je to tření zraků až do krve v soumracích; každý paprsek světla je radost, ale radost je pozemská forma pro nejasné uvědomění si nesmrtelnosti.

Účastníci při tajemné stavbě vyššího světa neobzíráme v tomto životě více nežli je třeba na stupni, na němž stojíme. Pohlédnouti nahoru tresce se závratí, pohlédnouti dolů pádem. Naše myšlenky zmateně prchají do víru věčné myšlenky, strhující do svých hlubin vše, co se k ní přiblíží. A přece znovu a znovu jsou k ní lákány znovu a znovu se k ní blíží a zvykají své zraky na dlouhá pohlédnutí v oslnění. Údy zkřehlé v chladu našeho času s jeho chudou tajno-

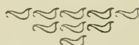
snubnou vegetací, s jeho lišejníkovým a mechovým jarem, nabývají svěží vláčnosti v těchto sladkých a nebezpečných přiblíženích. Oko zvolna přizpůsobuje se viděti v zardění bratrských tváří rudý odlesk jediné výhně, k níž jsou za dělníky povoláni tisícové. Vůle, která ještě v dnešních bytostech chvěje se unášená vířením krve a jako sloup dýmu vnitřního ohně přetrhávaná všemi větry, uvědomuje si, že jejím cílem je vyšlehnouti v ohnivý trs paprsků, jehož stvoly, vzpřímenými k výši, nedovede pohnouti střídání větru. Nejistoty odmlčují se, neboť poznávají, že existuje absolutní pravda, a všechny myšlenky jako květy, vonné, sladké, jedovaté i léčivé, že rostou na cestě vedoucí k ní. Že je mravní zákon a že je člověku určeno vyjasniti si staletými bolestmi jeho tajemství. Že každé hluboké poznání života hází světla na mystické soumraky smrti. Že jsou celá bohatství radosti, kvetoucí jako zahrady všem otevřené a odkvétající marně po celá staletí, poněvadž se k nim nikdo nepřiblížil. Jen někdy, v okamžicích zapomenutí na sebe, když naše rozpjatá ramena měla dosti síly objati tisíce bratří, zaléhá k nám jejich vůně jako halucinace a oma-

muje nás tak, že ji považujeme za poselství jiného světa. Bázeň smrti je vždy svědectvím, že jsme nedovedli poznati krásu života. Ale brány, vedoucí ke kráse života, jsou střeženy a neotvírají se nikdy jen jedinému přicházejícímu. Teprve až budou státi před nimi tisícové, otevrou se. Zhasne do té doby naše slunce? Do našich nadějí svítí tisíce sluncí a za jedno zhaslé čeká jich sta, aby nechala kolem sebe kroužiti země, schopné vydati květy a dáti ve svých skalách ozvěnu písním a polibkům mezi růžemi.

Slovo člověk vybavuje v duších vyšších bytostí tisíce možností krásy a síly. A zdá se, jakoby ticho prostoru, jimiž od věků letí země, bylo slavnostním tichem očekávání.

Dvoje práce roste pod našima rukama: práce pro čas a pro věčnost. Práci pro věčnost provází tajemný obdiv a sláva, dvě svědectví, která jsou nám dána, abychom nepochybovali o své nesmrtelnosti. Sláva čeká na prahu našeho života a uvádí k nám hosty věčnosti pokryté září. Všechno, co se ulomilo z věčné stavby a jako kámen s lešení padá k nám z prostoru světů, jakmile přijde do atmosféry země, rozežhaví se a zahoří jako hvězda. Cesty velkých a svatých,

podobny jiskřícím žilám zlata, vinou se na tajemné mapě duševních cest. Vycházejíce z nekonečných dálek a vracejíce se k nim, tisíci paprsky obetkávají zemi, která se zdá, jakoby ležela celou svou tíží ve žhoucí jejich síti. Ale jejich množství určuje, v jakém lesku a v kolikáté velikosti jeví se země mezi hvězdami druhého nebe. Obdiv osnuje spojení mezi dušemi, učí nás slavným a sílícím rozechvěním před krásou a je světlem, v němž všechno se ztrácí mimo lásku. I kdyby rty vyslovovaly chválu pomíjejícímu a zraky nezvyklé viděti pravdu věcí spočívaly se zalíbením na klamných zářích, duše nikdy se nemýlí. Ten omamující pocit zachvění odmítající slova, jako je odmítá láska a smrt, jichž obou závrať je v něm spojena, ucítí jen tváří v tvář věčnému. Její touha nese se vždy k nejobtížnějšímu, poněvadž ze svých tajemných zkušeností se přesvědčila, že nejobtížnější je nejkratší cestou k výši a že tam, kde svítí zlacené věže jejího rodného města, nutno je jíti vždy proti větru.

KRÁSA SVĚTA

KRÁSA světa je skrytá. Tisíce pohledů ztrácíme marně, poněvadž nedovedly uviděti svět v okresích jejího proměňujícího a očišťujícího záření. Neznáme celého bohatství vlastních svých krajin. Sotva že v slunci svého poledne dovedeme se orientovati podle svého stínu o tajemných světových stranách.

Po šesti dnech práce a budování světa je krása sedmým dnem duší. Je harmonickým oddychnutím věčné vůle, tvůrčím pohledem, jenž se rozletěl všemi budoucími vesmíry, rozkvétajícími ze zrní prvních hvězd, a shledal, že všechno je dobré; zářícím pohledem, nesnesitelným smrtelnému, zachyceným věčností, ležícím, neviditelně až do času, na všech světech.

Jen tu a tam, z mrákot věků, zdvihne se duše dosti silná, aby ho snesla ve žhou-

cích světlech ukončení, která prozařují staletími vývoje. Strašné a slavné divadlo blesků, jimiž se vyrovnávají oblaky ležící na věcech, věčně oslaveno časným, milostná zardění života exaltovaného nesmrtelností. V těchto chvílích, zdá se, že vzniklo učení o tvůrčí malomoci zla.

Ale ačkoliv poznání krásy světa v jediné visi jest dáno jen opojení vyvolených a jen proto jim, že mají dosti odvahy sděliti je uprostřed tolika bolestí k útěše bratřím, nebesa světla se nad zemí nezavírají. Tisíciletí krouží země, ale soumraku, který by měl dosti šířky, aby ji trvale celou pokryl, dosud nepoznala. Ani okamžik není bez květů a jaro na ní již po celá staletí si neodpočinulo. Cesty vedoucí k věčnosti jsou ustavičně plné přicházejících a odcházejících. Není okamžiku na zemi, aby nebyl posvěcen rozhovorem některé duše s bohem. Není proměny v osvětlení tisíciletého dne, aby nebyla některým zrakem pozorována.

Oblaky zadržující pohledy k výši roztrhují se ustavičně nad hlavami národů. Ti, kteří v té chvíli dovedou bdíti, ucítí dobrodiní světla křísícího ukrytý svět v našem světě, azurné vegetace jeho neviditelných

zahrad, duševní pokračování jeho hmotného jara. Dýchá jako vzpomínka na noc před narozením. Zlatá rosa jeho je tak bohatá, že dlouho i v tomto slunci leskne se na věcech. I vychřadlá skutečnost se usměje jako nemocný k potěšení přátel.

Ale k poznání sladkosti duševního vína je třeba jiné, silnější žízně. Žízně, která se dostavuje, aby odměnila únavu světců a hledajících. Architektura krásy světa je tak složitá, že celou nádheru jejích perspektiv je možno přehlédnouti jen z míst, odkud slabému zraku všechny barvy a tvary a symboly splynou ve znepokojující nejistotu: města krásy, stavěná na horách, obehnaná valy oblaků s přichystanými střílnami blesku. A přece vše, co může pojati duše, od nejbolestnějších poznání těla až k závratím myšlenky, která se odvážila příliš daleko, položeno na pravé místo, zasaženo jest ihned zlatou slávou jejího dne. Rozežhavený kov slova, krvavě řeřavící v složeném vzduchu země, zdvižen do čistých, kyslíkových, život a plameny udržujících atmosfér věčnosti, zahoří v lilijové nádheře jisker jak slunce.

Je zvláštní, skrytá souvislost mezi krásou a bolestí.

Za to nejjemnější, co má život, za šepot bratrského přiznání mezi dušemi, za poznání, s jakou slávou se může člověk přiblížit k člověku, posel boží, za zázrak zapomenutí a odpuštění, za vznešená úsilí oběti bez odměny, děkuje život trpícím. Oni udržují posvátnou tradici mystické příbuznosti s bohem. Spravedlnost má pro ně chvějící se snížení hlasu, podobné padání rosy v soumracích jitřních; je třeba počkati ještě a chladící krůpěje budou ve vůních řeřavěti z květů. Tisíce obrazů, zachycujících děj za dějem, jak za sebou následovaly v čase po celé věky, slijí se v jejich pohledu a vydají, oživlé, svůj skrytý pohyb krásy. Nové útěchy zavanou jim do tváře, z blízkosti zatajující dech; poznají, že řady snů, které slouží duši v exilu země, jsou zbytkem z jejího královského dvoru z druhdy; a že čeká nevěsta vyvolená, aby panovala, na svůj den, na břehu věčného moře, předouc, podobná noci, mezi jejímiž magickými prsty táhnou se hedvábné niti světla z běloskvoucího kužele měsíce.

Tajemství kontemplace, v němž nejhlubší krása života se odhaluje, blednou za dní pozemského štěstí. Hukot nesčíslných splavů

sil, vystřikujících a pěnících se celým stvořením, hvízdání v čase řádících větrů přerušují ticho, v němž hovoří ukryté hlasy. Zrychlenými kroky chvátáme ohněm boje; příliš intensivně sálá svět zdání. Slyšíme tlukot vlastního unavovaného srdce, ne tlukot srdcí naplňujících vesmír.

Každému převratu ve společnosti předcházela bolest nesčíslných hledajících, činná a pracující bolest provázející vývoj. V bolesti stýká se vina s jejím usmířením. Noc následující po dni tisíci hvězdami volá nové jitro, aby zapálilo nejvzácnější ohně na východních pahorcích a oslavilo krok za krokem mystický postup života na zemi. Závratěmi smutku a smrti vystihujeme ony harmonie, které jsou cílem veškerého chvění ve vesmíru. Minulost, těžké stíny viny, probíhající tisíciletími, rozptylují se znenáhla před užaslými dušemi jako stráveny milostí. Dech smrti, podobný očisťujícímu větru, vane kvetoucími sady srdcí, roznášeje vůni do obou světů. Radostná, pevná výmluvnost, nehledající slov a nalézající ta nejvyšší, podobná vytržení extase, jež nemá, co by ještě zatajila, uchvacuje znenáhla všechny řeči barev, zvuků a světel. Nad nížinami tmy a prvních

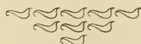
soumraku, kde vládne fatalita nižším formám života, vystupujeme do oblastí svobodné vůle. Hlas víry zde zvoní, tisíce zvonů, hlas třesoucí se překvapeními zraků, oddaný, přijímající radostně staletí vývoje, jistý vítězstvími, jichž vise, jak slunce blízké zemi, prozařovala z krve ve snění proroků. ꙍꙍ

ꙍ Poznání krásy světa je cílem všeho našeho úsilí. ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ

ꙍ Všechny poměry mezi dušemi nabývají vzrušení a napjetí její neviditelnou všudypřítomností. Ten, kdo nám dovedl ukázati některou novou linii, některou netušenou perspektivu z krásy věcí a světa, je naším dobrodincem, jediným a nezapomenutelným. Zdá se nám, jakoby nám patřil před svým narozením a celou věčností se k nám blížil a v tomto životě konečně nás nalezl, aby nám řekl, co nám měl říci. Po celý život jsme mu vděčni dle zákona lásky, která nedovede zapomenouti než jen na to, co sama rozdala. Odtud zbožňování milenců v tělesném jaře života, odtud extase před díly geniů, která propůjčuje jejich slovům resonance uvádějící v hudbu přelévání krve v žilách. Ale poněvadž je nemožno s naším tělem, nesoucím tíž minulosti, žíti v poměrech krásy

předbíhajících o celé věky veškerou naši dokonalost, stává se i krása bolestí, jakousi netrpělivostí, jakoby písek našich cest rozežhaven byl příliš jejím sluncem, že není možno státi v něm bosýma nohama dlouho na jednom místě.

Učiniti svůj svět krásnějším, než jsme ho přijali v prvním otevření zraků, je věčnou touhou duší. Všechna úsilí tříští se o tuto práci, vyčerpající síly věků. Miliony myšlenek zaměstnány jsou v tomto otroctví hledajících na polích démantových, v tropickém žáru tisíciletého dne. A přece je to otroctví, které je jedinou svobodou země a bude čím dále tím tužší a přísnější, neboť bude čím dále tím vědoměji přijímáno. Ale naše žízeň po kráse nedává nám ani v stínech druhého života odpočinouti a nespokojeni s kořistí země věříme, že i pak staneme se účastni tohoto stupňovaného úsilí v nových podmínkách věčnosti.

ZÁSTUPOVÉ

ENÍ samoty v duševním světě. Jsme ustavičně obklopeni tisíci. Zástupy neviditelných bratří šeptají v našich myšlenkách, cítíme dech jejich jako závrať na místech, kam nikdo ještě před námi nevkročil, odpovídají k našim pochybnostem, rozpalují naše tváře slávou. Každé slovo, každé zachvění radosti a bolesti je magickou inkantací otvírající hroby. Každá vteřina našeho světla je zhuštěnou září nesčetných dní. Aby naše oči mohly se otevřít pro krásu věcí, záření slunce, nocí a rtů, tisíce očí se muselo uzavřít na vždy.

Řeky, skály, moře, propasti, zvířata, květy i hvězdy hovoří nám o nesčíslných bratřích, kteří šli před námi a připravovali nám zemi. Kovy, vody, ohně i síly kladly se do jejich

zimničných, větrem tajemného života ustavičně se chvějících rukou, věk od věku dráždivějších a jemněji se přissávajících k věcem, jakoby chtěly v nich ucítiti puls věčného rythmu, rukou, které rozsévaly bolest, jak očarované zrní, jehož neubývá z dlaní, tonuly v bratrské krvi, třásly se do běla vysmahlé rozkošemi a umdleními, kletbou odsouzené odvrhnouti vše, čeho dosáhly a rozvírati se dychtivě po nepojatelném, bez odpočinutí, po celé věky, vysilované všechny společnou prací v jediných lomech, až k poslednímu ztrnutí v agonii: a ještě tu zdály se hledati a rozplétati jemná, ostrá, do krve se zařezávající vlákna smrtících tenat, v jichž oka se zachytily.

Naše ruce přijaly jejich práci, rythmus jejího žáru, rozechvění její naděje. V znameních čar na jejich dlaních možno teď čísti budoucí dějiny země. Neboť vlastní dějiny leží ve vnitřním spojení milionů k tajemnému dílu. V tisících vztahů, z nichž skutečnost zachycuje jen seslábly odraz. V nesčíslných sklesnutích a vztyčeních bytostí, v poznáních duše a těla, v onom rozjasňování a záření milionů očí, které se upírají v každém věku na tajemství země, a z nichž každé, ať

oko mudrce ať žebráka u chrámových dveří, vidí nějaký, jenom jemu vlastní odstín z hrůzy a krásy věcí. V potkáních nenávisti a lásky, touhy po nejvyšším a viny, volá život jako strážce do noci svou hodinu do věčnosti, k níž narozením a smrtí má stále brány otevřené a jejíž průvanem jest ustavičně osvěžován.

Tam v hlubinách vnitřního života se vlastně ztrácí a dobývá. Tam jsou vlastně bojiště, nenaznačená na žádných mapách a přece rozhodující o osudech tisíců. Každá vteřina je znamením vítězství nebo porážky v některé části země, jako každý dech je někde provázen prvním nebo posledním výkřikem života. Duše jsou všechny v tajemné souvislosti; není šeptaných slov. Každé jako úder zvonů v čas požárů zní všemi okny do všech domů. Myšlénky nechávají za sebou ohnivé čáry svého letu, viděné na celé polokouli. Stav dnešního lidstva je vlastně docela jiný nežli vyznávají ústa, zaznamenávají knihy a věří tak mnozí mezi námi; hodiny duší jdou mnohem rychleji nežli hodiny skutečnosti; etherné vlny duševních zrcadel odrážejí už jiné a jasnější století nežli je naše . . .

Kroniky králů, zprávy o dobytých územích, znásilnění jazyků, vjezdech do zapálených měst, krutých radostech, jichž echem bylo mlčení smrti a zoufalství tisíců a všechno ostatní, co zaznamenávají naše dějiny, jsou jenom jako na stěnu zachycené stíny ukrytých tajemných hnutí. Minulost je neskonale bohatší nežli můžeme tušiti, i oblaky její jsou těžší a osudnější, slunce její žhavější a úrodnější. Národ je společenství živých, mrtvých a nenarozených; v hlubinách jeho leží dědictví staletých úsměvů, polibků, vroucnosti, neznámých heroismů, sepjetí rukou, odkaz kletby a krve. Po zemi šarlatové staletými boji blíží se k nám z věků světelné postavy svatých šílenců, kteří i skrze dým nad spálenými městy dovedli viděti jinou, slavnější zemi a hlásati k jejímu dobytí křížovou výpravu lásky. Vůle jejich zasahuje magicky do naší, neboť vůle jsou v ustavičném nepřetržitém dotyku z věku do věku; působí do šířky v současnosti, do dálky v čase. Jako se z generace na generaci přenáší řeč, přenáší se i žeň sladkosti a pravdy, žáru, vytržení, hořkosti a tmy, jež provázely slova. V temném pozadí všech našich myšlének odráží se staletími proměňovaný obraz

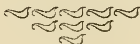
země, příchod a zápas člověka s ní, dějiny našeho rodu, kroky bratrských zástupů táhnoucích věky, naděje jejich zpívající do věčnosti, světly zatopené věže budoucích měst, běloskvoucí světy nořící se z mlhovin.

A jako tisícové stojí okolo nás při prvním procitnutí našich duševních zraků, tak i v nejvyšším jejich rozzáření, kdy sen o příštích staletích jako kouzelná krajina vyrůstá na pouštích naší touhy, rozpálených žhavostí našeho dechu, rozněcujeme se slávou života, jenž by spravedlivý jako slunce jedinou světelnou vlnou rozlil se světem nesčíslných. Vysvoboditi všechny! To, co z věčnosti za šťastných podmínek uviděl jeden, aby dovedlo uvidět tisíce bratří! To, co dovedl v opojení milosti odpustit jeden, aby dovedli odpustit tisícové! Aby dovedli milovat jako ti nejsilnější a nenávidět jen to, co nenáviděli ti nejsvětější mezi námi! Aby se tisícové dovedli zmocnit věcí a ovládnout je jako ti nejvítěznější, a rozdati je s královskou štědrostí bratřím jako ti, kteří poznali sladkost vznešené marnotratnosti milujících! Aby přišla doba a tam, kde dnes dovedeme zvítězit myšlenkou, dovedli zví-

těžit tělem, krásná ideje proměněná v krásný pohyb, objetí snu v objetí ramen, města mlhy a světla proměněná v města mramoru a zlata, okamžitý úsměv slunce v den jediného světla. Evoluce, kde život se bude skládat z radostí, které jsou nám, slabým, ještě bolestmi a z bolestí, které jsou nám nedokonalým ještě radostmi. Neboť s vyšším životem vyvíjí se vyšší oceňování věcí. A nejvyšší život je ten, v němž radost jako světlo je rozhozena na tisíce bratří, ale bolest z tisíců bratrských duší převzata jedinou silnou duší, která ji dovede přetvořit v požehnání. Kdo nalezne slov, aby napsal dějiny takového života? Ale není cílem dějin, aby nastala doba, kdy psáti dějiny nebude možné ani potřebné?

Pro věřícího jeví veškeré osudy tisíců tajemnou souvislost. Nechápeme jí, jako nechápeme nejvyšší spravedlnosti. Nechápeme jí, poněvadž ona část dějin, která hraje v čase a v prostoru, je nepatrna vedle té, která hraje mimo čas a prostor. A i z viditelné části, některé události přicházejí příliš slavné a nepředvídané, že ani nenalézají zraků, které by měly dosti síly je uviděti a zachovati budoucnosti. Mimo to dosavadní dějiny ně-

kolika tisíciletí nestačí na vystižení zákona, řídícího život naší hvězdy, založený pro nesmírné věky. Ale již z toho, co vidíme a tušíme, z těch krvavých bouří a požárů, z mlčenlivého utrpení nesčíslných a z horečnatosti zraků prorockých poznáváme žhavá dotknutí Věčného, palčivá přiblížení do běla rozžhavených želez na otrávené rány, hojivý dech tajemných šťáv, zrajících pod souhvězdími svatých nocí. Velká a láskou zářící slova letěla již mnohokrát nad našimi hlavami a zanechala mlčení smutku a důvěry v duších těch, kteří je dovedli slyšeti. Mlčení smutku, poněvadž viděli, jak daleko ještě máme k čistému, silnému životu a co nás ještě čeká požárů, bolestí a bouří. Mlčení nadějí, poněvadž věděli, že vítězství patřilo vždy těm, kteří pochopili Nejvyšší Vůli, že v svatých rukou i uschlé ratolesti rozkvetou jako lilie, a že pohledy milujících hovoří magickou řečí, jež vládne duším i událostem.

ZASVĚCENÍ ŽIVOTA

NENÍ jiného zasvěcení v mysterium krásy nežli život. Čistotě života odpovídá sláva vise. Ti, kdož se ptají po nejvyšším tajemství krásy, ptají se jedinou otázkou, která řeřavěla na rtech všech proroků: Jak žíti? Neboť jako všady i v oblastech krásy vládne hrůza a nádhera spravedlnosti, sklánějící se stejně k červu jako ke knížeti myšlenky a dosypávající hvězdami jako granátovým pískem nerovné misky vah do věčné rovnováhy, nikdy neporušené, vždy v stejném napjetí držící kosmos. Každý trhá z rozkošného ovoce krásy na těch větvích, k nimž dorostl svým duchovým vzrůstem; nad sebou ležící světelné galerie její odpovídají hierarchii duchů.

Ale vždy, ve všech svých projevech sleduje krása daleký svůj cíl: spojovati duchy mocným viděním země a skutečnosti bohatší

nežli je každá skutečnost země; jako šalmaj pastýřova sváděti mystická stáda, rozptýlená na horách, do vyšších poloh, na světelnější, vonnější, léčivější trávníky prahor. V každém vítězném pohledu našich zraků je radost milionů, kteří pro nás dobývali světa barev a tvarů, vznešeného úsměvu květů a hvězd. Co bylo jednou dobyto, zůstává dobyto pro věky. Každý peníz, zúročen, je schopen proměniti se věčností ve všechno zlato země. Ani jeden mocný pohled, který uzřel svět v nové nádheře a pravdě, neztrácí a neruší se v tisíciletích; každý vtěluje se ve své době v čin, zahoří slovem, polibkem, proroctvím; ale i výčitkou, bolestí a horkým pocitem zápasu, vedeného duchy ve všech světech. Výtěžek ze všech polí krásy je daní, kterou odvádí za města života naše hvězda, poplatná věčnosti.

Jako plameny, tančící nad skrytými poklady země, ukazuje nám krása na místa, kde ještě máme hledati. Když rozděluje a rozpaluje k boji vášnivost duchů, má na zřeteli vysoká a slavná spojení, ležící jako terče v dálkách, kam nedoletí šípy ani nejodvážnějších pohledů. Její úsměv je jako široký, záhadný úsměv moře, nebezpečný osamě-

lému plavci; a její poselství je jako mystické psaní vesmíru, zapečetěné hvězdami, jehož nerozlomí ani etherná ruka nejmocnějšího z duchů, ale které jednou bude přede všemi otevřeno. Miliony srdcí bijí ve službě krásy jako tkalcovské člunky na stavě života: miliony srdcí miliony úderů v nepřetržitém pracovním dni příčnými nitěmi lásky touží spojiti osnovu, roztrženou na počátku časů. A marně tepá každé srdce, které se vymklo z její práce sjednocující, člunek s nití přetrženou, nadarmo umdlévající duchové ruce. — ☙ Jako slunce při stoupání dne, opouští i krása zdánlivě místa, kde jednou stála. Ale kdo pochopil její tajemství, ví, že je nehybná jako slunce, v oslňujícím vítězném smíchu se radující ze světů, které oživuje. ☙ Dokud před našimi zraky jako mystická vegetace vyšlehuje krása věcí, vždy nová a úžas vzbuzující, je to znamením, že jdeme správnou cestou. Stromy, květy, prameny i obzory vracejí nám ve svém lesku zář naší duše, svítící tím ohnivěji, čím blíže přichází k svému cíli. Ptáci pozdravují nás jako bratří, naznačujíce svým letem sladkost a lehkost našeho letu. Celé stvoření, jehož složitost a zmatek nás znepokojoval, tiší se

před námi jako chaotické vlnění sil v den tvůrčí a ukládá se před naší duchovou plavbou v jasný zrcadelný pohyb proudu. Povinnost jeví se nám s ostrostí geniální inspirace, jednání naše nabývá naprosté přesnosti funkce, vykonávané zjasnělým instinktem. Vidíme ze všech stran najednou, duchově, složitě i přehledně; jdeme směrem vývoje; každý okamžik vysvětluje nám záhady staletí; všechno si odpovídá v nádherných perspektivách zákona; opojení plnosti životní, překypujícího bohatství, dává nám okoušeti předtuchu svobody, po níž neseme všickni žízeň ve svém srdci.

Ale jakmile se věci před našimi zraky počnou rozpadávati v chaos, bez zákona a rythmu (byť i byl sebe tragičtější v duších, jimž spravedlností jest předurčena dráha bolesti), je to znamením, že jsme zbloudili z cesty a že jdeme v bažinatá místa rozkladu, která budou tisíciletí čekati na svou vegetaci a snad se jí ani nedočkají v trvání této země. Jako porušené zrcadlo, kde slepé ruce odlouply stříbrný povlak, příroda ztrácí schopnost odrážeti tahy naší duchové tváře. Zmatky a protiklady, navzájem se ubíjející v nicotu, prozrazují nám, že nějaká skvrna leží na našem

vnitřním zraku. Ztratili jsme úběžný bod všech perspektiv krásy; něco se stalo, co se nemělo státi; náš poměr k životu země se porušil. Byla to bolest, která neměla býti vyvolána z temných doupat viny? Byla to láska, která neměla býti odmítnuta, když přicházela pokorně — královna! — a která teď pustila oheň kolem sebe, jako knížata na své jízdě nepřátelským územím? Byla to pravda, na kterou jsme zapomněli, jako na svíci, rozsvícenou u lože a převrhnutou v příliš vášnivém snu a hle! teď nám zapálila dům nad hlavou? . . . Spali jsme příliš dlouho a opozdili jsme se cestami věků? Ztratili jsme bratrský zástup postupujících a bloudíme po utichlých bojištích, kde jen lačné myšlenky krouží kolem našich hlav, jako stíny dravců následujících za táborem? Súčastnili jsme se svým mlčením viny, které se dopouštějí mocní na tisíci bezejmenných? Pracovali jsme snad nevědomky proti duchovému spojení? Krása zmizela. Duchovní zrak náš oslepl, ruce, vrážející do sebe ve tmě, ztratily schopnost díla. Umění je pro nás v tomto stavu ztraceno. Neboť viděti mocně a tvořiti jest jedno a totéž. Mystický zahradník neuvádí do svých vnitřních zahrad

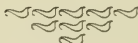
těch, kdož pozbyli síly v nich pracovati.

Ale práce, již vykonává umění, je touž prací, k níž směřuje veškerý život země. Je to pokračování tvůrčího díla, které položilo hvězdy jako základní kameny své stavby a obraznost jako most mezi světy viditelnými a neviditelnými. Nemůže tedy býti umění proti životu. Není proti životu ani umění hrůzy, ani umění, které oživuje soumračná místa mezi dnem a nocí. Neboť umění jako život jest vláda zákona nad chaosem, řeč, která pro věky formuje, linie, která ohraničuje ještě dále než příroda, barva, která dává tušiti slávu jiter, zapálených jiným sluncem nežli je naše, hudba, která i z úpění vichřic, z hukotu vln, z kvílení a jásotu zvířat osvobozuje světelná chvění vznešených tonů a dovede je spojiti tak mocně, že jako zaklínající slova pronikají až ve svět duchů a z jeho hlubin křísí vzlykot čistých bytostí, posud nenarozených. Neboť v umění ohlašují se tvary života posud nevtělené. Proti životu však je němota, třeba by se vysilovala věky trvajícím deštěm slov a třeba by její ticho bylo mlčením celých bibliotek; slepota, třeba by ve všechnu růžovost červánků, zadrženou v prohloubených dlaních večerů, namáčela

své štětce a nechávala z nich kapati slunce jako krůpěje tekutého zlata; hluchota, třeba by jako vichřice pracovala v šílenství, aby rozehrála gigantské klaviatury moří. Němota, slepota a hluchota však jsou proti životu, poněvadž přetrhávají souvislost mezi bytostmi a ruší tak dílo duchového spojení, smysl krásy.

V těchto místech není vnitřního rozdílu mezi jednotlivými formami lidského úsilí. Mistři vědy jsou zde právě tak umělci, jako geniové činu a srdce, dobyvatelé a světci a všichni nesčíslní, kteří pracují s nimi o společném díle spojení duchů. Všechny vede krása, vždy unikající v kruté milostné hře, vždy pronásledovaná obrazností. Onou obrazností, bez níž nebylo žádného objevu na zemi a jejíž lodě přijížděly k bílým mysům nových pevnin o staletí dříve, nežli lodě zroubené ze železa a dřeva; která při pohledu na jaro slyší šveholení tisíce jar, v písni ženců hudbu zrajících polí hvězdných a v kráse ženy pozdravuje lásku skvoucích bratrských bytostí, vystupujících z věků; obrazností, která vytvořila pojem všemohoucnosti v hluboké intuici duchové podstaty života a která z vděčnosti za okamžik extatického

uzření cíle rozjasňuje celý kosmos jako úsměv, zapomíná na tisícileté rány milionů srdcí i na smrt, jíž živí nesmějí milovati, třeba by více spojovala nežli život. Celý tajemný svět, jenž dříme v nás nevyjádřen, jenž nebude vyjádřen ani řadami souhvězdí v tisíci zemích, jehož šíři a slávu netuší ani snění nejodvážnější, zachvívá se v nás při každém blesknutí tvůrčího polibku, jako by zas jedno pouto mystické kletby se přelomilo a zase úže k sobě se přiblížila rozpjatá náruč duchů, toužících po spojení a vysvobození. A tímto dojmem působí všechna velká díla člověka na zemi.

NEBEZPEČÍ SKLIZNĚ

UMĚNÍ také má svou zsinalou horkost dne, heroism němého boje, kritické hodiny sklizně. Horečné chvíle spěchu před bouří, kdy umlká píseň na rtech ženců a kola pod zlatou tíží praskají v osách při odvážení úrody z nepřístupných míst.

Jako všechno vznešené úsilí člověka i umění je provázeno žárlivostí skrytých sil, nepřátelských duchu. Ano i zraky krásy, plné hvězd, brání se člověku svým zářením a dovedou slabého hypnotisovati v sen, ve kterém mu dílo vypadává z rukou. Tvůrci je třeba zápasu, duchového pohybu, ze hlubin vzhůru se valícího vlnění pramene. Je třeba, aby prací vyvinul si šířku a mocné sklenutí prsou, jež učiní hlubokým a klidným rythmus jeho dechu při vystupování a v nebezpečenstvích. Tak věčným sluncem do zlata ožehlé ruce

geniů musely býti utuženy prací, aby měly sílu požínati vždy celý kruh obzoru jedním rozmachem kosy a ovládnouti čas jako vůz, zachycený za loukotě a zadržený na tak dlouho, až budou bratří hotovi s naložením snopů.

V nejvyšším paroxysmu práce, jako v ohni posledních polibků, tichne bázlivě hudba snu a hra; napjatá vážnost proměňuje tahy; světelné rány poznání bijí tu jako blesky; a smrt, s celou svou nádherou čekajících světů metá do žhavých tváří chlad svých soumraků. Ani v bouřích radosti a slávy, v hymnickém vytržení svobody, ve sladce oddechujícím zemdlení vítězství, neschází tento rys vážnosti, který dává všemu velkému v umění pathos modlitby. Je to stín tragické vzpomínky, který se mihl duchovou tváří? Odvěká hořkost z omezenosti sil člověka, která přepadá jako rána právě ty nejmocnější mezi námi? Mystické stigma, které poznamenává jako punc stupeň čistoty našeho zlata? Oslnění blesku z rychle otevřených a zavřených dveří věčnosti, z nichž dešť květů padl nám k nohám, ještě vlhký rosou serafických jiter?.. Víme jen, že v této vážnosti provázející velké umění, vy-

jádřena je spojitost umělecké práce s ostatní prací člověka na zemi. Neboť i práce země, ta nejhrubší a nejpokornější, kde člověk a zvíře jdou vedle sebe v kotouči jednoho horkého dechu, má svůj pathetický rys, svůj lesk bolestné slávy, extasi sebezapomenutí, své opojení větru, mísícího duchový dech milionů a ve spáncích hřmění gigantského pulsu, jako resonance kovadlin, na nichž se tříští a formují světy, svůj sen všemohoucnosti. I z nejhrubších tahů, stržených prací, jako ze zprohýbané mříže žalářní bleskne zář duše, která byla přítomná při stavbě hvězd a trpí teď, zajatá.

Neboť i práce hmotná má svůj cíl ve věčnosti. I z jejích kolejí, vyrytých do černé země, pijí první ptáci duchového jara. V teskném hrdinství stojí práce, pokorná, na stráži proti smrti, hladu a slepotě živlů, z věku do věku udržuje vzrůstající rod člověka pro jeho tajemné cíle a stále hlouběji zasvěcuje ho v poznání země. Tisíce tváří vysušuje, tragická, aby svála jejich květ do jediné tváře, tisíce údů láme, aby dala omamná sálání liniím jednoho těla, žár jediné písni. Jdou národové v horkém svém dechu, jako matka jejich země, zahalená v oblaky,

jež kolem její tváře se srážejí ve věčném mrazu kosmické cesty. Je možno zapomenouti, že za každý krok, který učiníte ku předu na své dráze věky, tisícové klesají vysílením? Snad je to i tato neodměněná, mlčenlivá bolest, neviděná v temnotách, kde bezejmenná množství pracují a umírají, která vtiskuje vážnost jasnozření hodinám tvůrčím, oněm slavným hodinám v životě národů, kdy v harmonickém bití světel raší zahrady ducha. Hle, ruka, jejíž všemohoucnosti se obdivujete, před jejíž dílem rostete v nadlidská vztýčení, v bratrství vyšších bytostí, tato ruka v pokoře prošla tisíciletími metamorfos; po věky učila se zápasiti s půdou, kamenem, dřevem a kovy a tisknouti je velitelsky v jich podstatě, nežli se vyvinula její úžasná stavba a sformovalo její svalstvo. Bičovaná ohněm nabyla jemnosti ruky slepců a, duchová, táhne teď nad zemí a jako vyvýšená znamení písma pro slepé čte její dějiny z uzlů skal a z pohybu ledovců a zdvihá se k písmu zlatých bodů na klenutí nebes. Gesto ženců a rozsévačů dalo jí onu lehkost, jež zachycuje v umění pohyb stromů větrem, mrazivá tetelení vod, let ptáků, světel, myšlenek a hvězd. Soustředěná moc zástupů,

která v ní ožívá, dává jí magickou vládu nad zástupy; i tiší královským pohybem bouři rythmů a nebezpečná vlnobití duchů.

Tak v bolestech množství připravuje se zrození knížete nad dělníky, umělce, tvůrce, mudrce, rádce králů, tajemníka nesčíslných. Všech, u nichž práce pozemské orby a úzkost před nejistotou jejích žní mění se v službu ve vyšším duchovém řádu, do něhož země je vřetězena. Pozemské dimense se pro ně šíří v nesmírnost kosmických prostorů. Nové míry času a citu se zjevují. Z milionů slunců soustředí se záření na jejich pracující ruce. Úkolem jejich bude lámati kletbu nepřátelství mezi dušemi. Budou hledati nových a nových slov pro lásku, když všechna posavádní se slila jako dešť po skalách srdcí. Obrazy nádhery budou ubíjeti ironickou výmluvnost zla, které nutí člověka zapomenouti, že jeho cesta vede ovládnutím přírody nad přírodu. Ve vznešených architekturách vdechnou život odvěkým snům skal a dají zrakům nový úžas nad slávou hmoty, řízené duchem. Vůle jejich jako hladina utišená bude zrcadlem nejvyšší vůle. Myšlenky jejich, tajemně citlivé, budou míti zázračnou jemnost oněch kyvadel, jichž nezmate otřásání nejbližšího

okolí, ale která dovedou se rozechvíti katastrofami v dálce, zemětřeseními na ostrovech druhé polokoule, skrytým nebezpečím, které hrozí z věků kráse a síle rodu. V duchová bezvětří dřímoty a lhostejnosti nechají vpadnout jako bouři znepokojující hlasy tajemství. Budou budovati naděje pro miliony, nalézati vyšších měr pro radost a bolest a v důvěrných sděleních krásy odkrývati stále vroucněji smysl věčného dramatu, jež se odehrává v řadě za sebou následujících světů. —

S jakou odvahou a královskou opatrností budou si raziti cesty tito vyzvědači, vyslaní před národy do země zaslíbené! Jaká bude jistota jejich zraků a rukou, aby zachytili obrazy gigantských krajin, jež po věky spaly ve slavném tichu světla a mají se státi domovem milujících! Jaké prudkosti orlů bude třeba myšlence jejich, až se vrhne na svou kořist, která prolétá celý viditelný obzor bleskem jednoho okamžiku! S jakou úzkostnou napjatostí budou vyčkávati v mrazech noci, aby nepropásli znamení i prorockého souhvězdí! S jakou čistotou budou se blížiti k svátkům svého života, k tajemným jmeninám své duše, aby neztratili tvůrčího jasna

milosti, která jen ve vyvolených chvílích se přibližuje a jednou ztracená se nevrací! Neboť čeho nedovedl zachytiti sluch vyvoleného ve svou hodinu, po tom marně budou toužiti věky a národové.

Ale oheň života žádá ustavičně živých obětí. A právě ti nejvyšší jako dcery královské pro rozkvět říše a příznivý vítr plavby budou obětováni. V samotách i uprostřed množství, v objetí ženy i v zahradách přátel, nikde nebudou jisti před náhlým ledovým zavanutím větru z jejich nebezpečných stráží na křižovatkách věků. Každý dech jejich sesilovati bude jen život jejich díla a jejich cností a svatostí bude, aby vydali je neporušené, v celé délce klasů, se všemi plnými řadami zrn, silné pro věčnost. Neboť toto dílo jim nenáleží. Patří všem milionům, kteří na něm v temnotách a mukách věků spolupracovali. Všem po celé šířce země, kteří od něho očekávají vůdčí výkřik, pojmenování nynější hodiny ve věčnosti, vznešenou bolest procitnutí a posilu slávy a nádhery pro knížecí hrdost nesmrtelnosti, ztajenou v každém srdci, třeba by to slova popírala a život vyvracel. Náleží milionům nenarozených, kteří v budoucnosti nás vystřídají v díle a budou

trpěti vším, čeho jsme měli dosáhnouti a nedosáhli. Neboť i příroda a bratrský svět zvířat trpí za to, že nejsme tam, kde máme býti. A běda tvůrcům, zpronevěří-li se svému poslání. Vlastní jejich tvůrčí moc, slavná i strašná, obrátí se proti nim. Trýzní stane se jim síla jejich zraků, nesnesitelnou tíží, jako by utrhnouti se chtěly od těla, jejich vlastní sesláblé ruce. Jako všudy, každá nerovnováha mezi tím, co přijali, měli dáti a nedali, trestána bude mukami rozkladu, halucinacemi nicoty, hořkými plameny, které vyšlehují z květu věcí, v nehybnost zaklínají kroky a v dým a v popel proměňují nádheru kosmu. Zář tragické slávy leje se z těchto míst na uměleckou tvorbu. Jako život sladká, osudná a krutá je nedělní hra tvůrčích sil, rozkošný tanec k hudbě jar a hvězd, lehkost větrů, které stavějí z oblaků paláce gigantských architektur a spájejí jejich mramor zlatým tmelem slunce. Neboť tušíme s chvěním, že před každou zářnou nedělí šlo šest v okovy spoutaných dní, extasi tance že následuje vysílení jako z dalekých cest a vítr, jenž stavěl nadzemská města z oblaků, snížen k zemi, že má sílu spustošiti celé krajiny a vyvraceti pralesy.

CÍLE

TĚM, kdož žijí v naší době, přáno je slyšeti, čeho země v posavadních dějinách svých neslyšela. V hlasu jejích větrů a ohňů, v tepotu moří a sesouvání skal, zdvihl se nový hlas, najednou vítr i oheň, moře i zemětřesení: hlas zástupů. Tisíciletí řeřavěl v hlubinách života. Rudé a lilijové plameny jeho gehenn a nadějí šlehaly němé krví milujících. Ale noc ležela nad Množstvím: v neklidu valilo se ze země do země, zanechávajíc za sebou uhelné stopy svých ohňů a hroby. Hrůza tajemství střežila jeho východ a západ. Zbožňovalo šílence, kteří ho hnětli jak hlínu a dávalo ze svého úrodného klína život mudrcům, kteří jím opovrhovali. Trpělo, jako trpí pole rozrývaná všemi pluhy, kopyty a červy a bičovaná dešti, němá a otevřená, odměňovaná jen dlouhými, laskavými po-

hledy slunce a hvězd. S jakými démony a larvami půlnoci, s jakým světem hrůzy bojovalo se v podvědomí Množství, že v horečném potu se zmítalo na loži věků a vysílené tuhlo bez vůle a vědomí své mystické moci? Jaké bolesti bylo třeba, že nastalo první stříbrné šeření i v těchto hloubkách? Jako ze tmy ponenáhla vstává před zástupy v prvním bledém ozáření obraz země, koule, letící prostorem světů, lákané sluncem. Nezírají oči všech obyvatelů jejích na jediné mysterium nebes? Nejsou všechny jazyky marným pokusem duše, aby se vyslovila o svém úžase z věcí? Dálka ztrácí znenáhla své zoufalé zamlklosti. Moře a hory přestávají děliti rod člověka. Davy, zasažené prvními ranami vznikajícího proudu, uvědomují si svou souvislost a sílu. Znamení blesků, jež bývalo ohnivým bičem v těžkých visích proroků, stává se signálem, jímž se dorozumívá neviditelný s neviditelným. Větry omamné všudypřítomnosti počínají vanouti dušemi. Přinášejí do nich vzdechy ze všech míst, kde trpí člověk. Vzduchem, který dýcháme, šíří se jinak zvuk a prostor jest jinak akustickým než býval. Bolest jednoho jako kvas pracuje v bolesti všech. Den ode dne

vznikají nové, tajemné smysly pro tisíce vztahů duchového dotyku, neznámého minulým věkům. Není již možno jako druhdy v němotách dáviti bratry. Vždy někdo uslyší jejich agonii a dá jí ode rtů ke rtům letěti celou zemí jak vichřici, která rozdmýchává svaté ohně. Není možno na celé věky položiti tlapu moci vedle úrody země a zdvihnouti ji krvavou proti hubeným, bázlivým rukám hladových. S vlajícím šatem tančí země před zraky duší. Známe už příliš mnoho z její ukryté krásy a lsti. Víme, jak je bohatá na zrní, na olej oliv a zlaté plody, stejně sladké pro všechny rty jako slunce, jehož nádheru nápodobí. Známe hlubiny jejích studní a víme, že děti naše i děti našich dětí měly by dosti nápoje u nich ve své žízni. A víme také, že jsme zrozeni pro jiný hlad a jinou žízeň nežli je hlad a žízeň země.

Zachvěli by se mocní, kdyby uviděli mapu naší hvězdy, jak se jeví extatickým pohledům lásky. Marné by bylo hledati na ní hranic království a oblastí jazyků; z výší, z nichž je patrná architektura pevnin a souvislost ostrovů v zelených zrcadlech oceánů, nejsou už viditelny bílé kameny, zasazené na roz-

hraní niv a vinic. Celá rozloha země, s tropickým rozkvětem rozkoše a poznání, jevila by se jim jako jedno z nejmenších duchových měst, z něhož vedou cesty do všech viditelných i neviditelných říší vesmíru, do závratných duchových metropolí, jichž obraz nedá se sníti snem člověka. Nejvyšší ledovce myšlenky lidské, hořící ještě mezi nebem a zemí, když už krajinu, z níž vykypěly, noc uhasila, ční v zlatém chladu svém ke hvězdám druhého blankytu jako několik triangulačních bodů, z nichž možno změřiti jen nepatrný úsek z oslňujících rozloh duchových říší. A přece jen pohledem v azurné tyto dálky, kde všechny hvězdy viditelného kosmu třesou se jako zlatý jitřní oblak, který se rozplyne v slunci, sílí naše zraky a učí se ceniti výšku a váhu pozemských věcí. Před pohledem na tato zaslíbená a nepřístupná království, tisknou se k sobě děti země, v pocitu vnitřního bratrství, jež činí společnými jejich naděje a učiní jednou společnou úrodu země, bohatství pšeničných niv a zahrad. A třeba se zdálo, že nikdy nebylo většího zmatku v myšlenkách, nežli v době ranních soumraků, v níž žijeme, tajemný tento cíl udržuje v tepotu všechna

srdce a podrobuje svému zákonu jejich zmatená bití. Neboť srdce neposlouchají naší vůle; nejvyšší moudrost osvobodila je od této poslušnosti. Poslouchají jen příliv a odliv života, zpěv a kvil jeho světelných vln, tříštění jeho blesků, jeho vládu, jeho vyšší harmonickou vůli. Marně zapíráte jeho hlas, marně zaklínáte svými slovy osení, které vzrůstá. Musili byste uhasiti napřed slunce, které mu dává život a které mu ho vezme, až bude třeba.

Není možno, aby lidstvo nepochopilo, že posavadní hospodářství národů znamená ztráty nejjemnějších radostí a ohrožení celé duchové žně země. S tesknotou smrtelnou pohlíží jasnovidoucí do hlubin, kde se valí z temnot do temnot národové a odkud jako při potopě světa zaznívá kvílení a zdvihají se v bílém chvění duchové ruce. Mezi těmi zástupy, zakletými k práci a hladu, umírají snad umlčení pěvci, kteří by byli schopni rozjařiti bratrská srdce opojením nesmrtelnosti a v zahradách snu, kde ještě všechna echa pamatují se na vítězný zpěv duchů při stvoření světů, natrhati růží na cesty milenců a vítězů. V temnotách podzemí slepnou snad zraky, jež byly stvořeny, aby uviděly nejtaj-

nější úsměvy krásy a znamení, jež nám dávají obyvatelé sesterských zemí; chromnou snad ruce zrazených knížat, která jediná směla by otevříti klenotnice svého rodu, tajné sýpky tisíciletých úrod, zuzavírané žárlivými léty a ve ztišení vroucnosti vyslechnouti některá z magických slov ze samomluvy země, když ve svých dílnách skládá prvek k prvku a připravuje féerie svých jar k svatebním slavnostem královen. Není duchová žeň společným majetkem všech národů a nemělo by zachování její býti jediným předmětem rozhovoru v radě mudrců a králů? Neleží všechna slova nádhery, umlčená v množství, jako tíž na prsou celého lidstva? Nehasnou pochodně geniů v smrtelné atmosféře bolestného dechu, který ustavičně se valí z nížin množství? Neboť množství trpí a jeho utrpení přelévá se tajemně z duše do duše, proniká i v myšlenky tvůrčí, kalí stříbrnou čistotu jejich intonace a každou píseň štěstí zbavuje mocných resonancí v duších milionů, jimiž teprv je schopna zahlaholiti do vesmíru svůj výkřik návratu a osvobození.

Vizte, nesčíslné dětské oči otvírají se ustavičně nad tajemstvím země, hrouží se v zá-

zraky jejích dní a nocí, v němé štěstí jejích kvetoucích stromů, v požehnání jejích chvátajících oblaků, v oslňující sen jejího života, jak se rozvijí pod významně mlčenlivou a znepokojující suggescí slunce. Jaká neviditelná pro nás zjevení odrážejí se v magických zrcadlech dětského pohledu, že po celá léta zachovává odlesk serafického jasu? Jaký svět krásy a čistoty se v něm k nám přibližuje a v slzách jako sklamaný uhasíná? Co znamená duchové vyzařování krásy na tvářích milenců? Nejsou to paprsky našeho vlastního dne, které v jiných okamžicích jsou nám neviditelny?

Všechno mluví k nám, že je ještě jiný pohled na zem a svět, nežli je onen, který známe ze zkušenosti zraků, z knih mistrů, z obrazů malířů. Pohled, o němž hovoří každé opojení slávy, tvůrčí síly, milosti a pokory. Každé jaro, když se vrací na křišťálových vorech po rozvodněných řekách a zpěvem, jehož neslyšíme a který přece má sílu přeletěti moře, strhuje k nám ptáky z olivových hájův jihu; každý sluneční východ připravovaný hvězdami, které jako vykřesávané jiskry zdají se poletovati tmou a rozněcovati zápal jitřního ohně k mlčenlivému

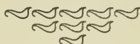
obřadu mysteria, slaveného na památku stvoření světa; každá extase lásky, jež podobná smrti zhasíná pro naše zraky všechna světla země i nebes, aby nám dala pocítiti závrať bez času. Ale vidění naše je tajemně spjato s viděním všech. Hloubka světla, které v nových úžasných perspektivách seřaďuje před námi věci, závisí i na čistotě duchové atmosféry bytostí, mezi nimiž žijeme. A celá duchová úroda země může rozkvésti jen pod žhoucím sluncem svobody, jak ho naše hvězda posud nepoznala a které i nejsilnějším lidem dneška zdálo by se býti smrtelným. Ozývá se volání zástupů... Je znamením dobytých vítězství v podvědomých hlubinách života? Věříme a nový rod lidí připravujeme. Sladké a silné bratrské duše vychováváme, nad jejich nebezpečím úzkostně se chvíme, stále po hlubším a hlubším dotyku lidí, po citlivějším sevření duchových ramen toužíme. My dnes všichni zahyneme v poušti a zaslíbené země neuvidíme. I kdyby myšlenka už stavěla své stany pod blankyty jiného věku, neseme ve svém těle ještě kletbu minulosti. Války s celou zemí a s celým životem na ní zanechaly stopy v naší krvi. Spáleniště dobyvatelů pokrývají popelem naše

vinohrady a naše sny. Se smolnými pochodněmi jdou naděje naše nejen aby osvětlovaly, ale i zapalovaly. Proti své vůli nenávidíme, kde bychom se měli odmlčeti v soucitu. Nechápeme, že láska je jedinou atmosférou, v níž slovo může proniknouti až k duši bratří a způsobiti v ní vytrysknutí světla. Všechna slova nenávisti že jsou němá a zastavují jen vývoj. Nalézáme krutou rozkoš ve vyhledávání všeho, co nás rozděluje a jsme za to trestáni osamocením, mrazivými pouštěmi vyhnanství, kde dech našich slov chytá se nám na tváře jako jíní a ruce křehnou, oznobené a neschopné práce. ☙

❧ Ale jeden jest člověk od polu k polu, se stejným kosmickým osudem a stejným tajemstvím, jedna mystická jednota v milionech, kteří byli, jsou a budou. V jeho věčném varu, v zápasech, mlčeních a šílenstvích národů, v heroismu mudrců a vědců, v jasnozření umělců, v uzdravující vůli světců, v bolestech a štěstí milenců, v duchovém vzrůstu ženy, ve výkřicích extase a smrti, v silách, které v nás dřímají neprocitlé, z bytosti na bytost působí do dálky, a ve všudypřítomné světlo proměňují pohledy zasvěcených: ve všem pracuje neviditelný osvoboditel, člověk

říše Ducha, jediný v milionech, mistr sil a srdcí, v němž ku svému vykoupení má dospěti veškeren život země.

Ti, kdož se obávali žáru svobody, vždy prudčeji sálajícího v atmosférách ducha a viděli v proměnách, které se připravují na zemi, nebezpečí pro vzrůst člověka, nepochopili závratného tajemství lásky, jež rod náš nese v sobě jako skrytý poklad a které rozzařuje naděje milujících tak, že přesahují všechno, co jsme dosud slyšeli z rozhovoru země s hvězdami.

VĚČNÁ TOUHA

PŘES všechny dálky času a prostoru touží po sobě bratří jednoho duchového rodu. Každá odpověď, již vytušili z mlčení země, každá záhada, která jim zůstala němá, každý sen, k němuž se hrozí přiznati, je sbližuje. Jako by vykonávali rozkazy, udělené jim v hypnotickém spánku v jiném životě, jdou k sobě cestami všech jar, tichem všech nocí. Narodili se ve stejnou hodinu ve věčnosti. Obraz jejich duchových tváří zrcadlí se vedle sebe, když pijí zemdleni z jednoho pramene věčných vod. Jsou předurčeni pracovati pro sebe a podávati si nehotové dílo z ruky do ruky. Umírajíce odkazují si bohatství svého rodu, svá tajná naleziště, nesmířené viny, nedobytá vítězství, nemoci svého zraku. Osud jejich se naplňuje, když se našli ve světle země; a i když se zdálo, že se loučí,

neloučí se nikdy. Jenom od sebe přijímají dary bez ponížení. Jenom ranami, jež si navzájem zasazují, jsou k smrti ranitelni. Naděje jejich jsou společné jako všem známý úkryt, jejž nalézají instinktem, když byli přepadeni bouří nebo uštváni lovci. A křečovitě stisknuti k sobě v mrazu věků, zahřívají se svým dechem a hledí k jednomu světlému místu nebes, odkud očekávají slunce. Společné jejich dějiny táhnou se celým tvorstvem až k tajemnému počátku života na zemi a mimo zem. V řadách svých předků mají společné mučedníky, dobyvatele, zákonodárce, pěvce, tvůrce symbolů, zakladatele měst. Jejich osudy na zemi mají svou příbuznost. Jejich těla zrají jedním zákonem bolesti a rozkoše. Ze slov všech jazyků země tvoří tajnou duchovou řeč, jíž nerozumějí nezasvěcení. Chvění stromů, pláč a smích vod, šepot i vášeň větrů, jiskření hvězd i let oblaků jsou mediem, jímž k sobě hovoří z dálek všech zemí a věků. Jejich mlčení zdá se býti jen extatickým ztišením jejich nejvroucnějšího objetí. Vůle jejich pracují v jedné sféře v hierarchii vůlí.

Neboť vůlí rozeznávají se od sebe rody duchů. Slova mají svá zrádná zamlčení

zraky dovedou se vyhnouti upřenému pohledu, ale vůle je nahá jako plápolající oheň. Ve svých náhlých blescích odkrývá mlčenlivý a tragický svět našich hlubin a prozrazuje naše kosmické příbuzenství. Ale vůle, ať jakkoliv je mocná, vyrovnává vždy jen jako vítr nestejné teploty atmosfér nad krajinami ducha. Nejskrytějším jejím hlasem jest volání po jiném stavu věcí. Její pohledy neměly by magické moci, která je činí všemohoucími, kdyby nebyly rozzářeny přízrakem jiné země, jiného kosmu, jiných možností života.

Každý rod duchů žije od věků do věků jedinou touhou: ovládnouti samojediný celou zemi, přítažlivostí svého víru strhnouti všechny síly, učiniti svou vůli proudem živých vod, jenž zavedený i v poušť dává po celém svém toku staletími vzrůstati oslňující vegetaci břehů. Všechno neviditelné svým dechnutím učiniti viditelným. Královským průvodem rozvinouti se mezi množstvím, jež ustupuje v šepotu úcty, v teskném úžase nad nádherou dvora. Donutiti všechny ruce, aby pracovaly pro něho po celé šířce země, získati všechna její pole, vtisknouti svá znamení myšlence, určiti své cíle práci, methody

vědě, smysl lásce, dáti ospravedlnění své vládnoucí vášni, svůj výklad životu a smrti. S královskou štědrostí sáhnouti do všech pokladů země a dávati: neboť dávati ze svého, po věky dávati, celou věčnost dávati jest nejvyšší rozkoší a pýchou ducha, jeho vznešenou něhou, tajemnou příčinou všeho boje.

Ale i tehdy, když duchovému rodu geniové jeho dobyli moci a když svou vůlí zasahuje vítězně v horečnou práci milionů, žijí v hlubinách života odmítnutí a pracují skrytě. S bolestnou vroucností poznávají se před díly svých zapomenutých mistrů. S chvěním jemných, stínem zbělených rukou převracejí listy svých dějin, sílí novým poznáním země a čekají na zemdlení vítězů, na východ svého dne, na opojení vlády, na své vtrhnutí na staveniště, která budou rozkoší jeho stavitelů.

Tak střídají se rody duchů ve věčném díle, jako se střídá nářadí hospodářovo dle polohy země k slunci a dle postupu ročních časů. A jako spodní mrtvá zem, která má býti překlopena pluhem, aby rozložila své živné látky pro vzrůst života, skryté síly čekají v celém prostoru světa na vichřičný pluh vůle. Ale i vůle podrobeny jsou

zákonu, dle něhož nižší formy pracují pro vyšší, všechny ruce pro jemné mocné, duchové ruce poznávající smysl a, souvislost celého díla. Nespočívá naděje země v tom, aby nejvyšší rod duchů zaujal vládu nad zemí?

Šli zemí podmanitelé, vítězi, mučedníci a šílenci vůle. Pod mocnýma jejich rukama jako těsto promísili se národové, hořela města, kypěla bolest. A klesali konečně, vysíleni, zlomeni tíží nadlidské úlohy v jednotu shnísti rozstříštěná množství a celou zemi sevříti pro věky v pěst jediného zákona. Ztroskotali, poněvadž jejich práci rušily v hlubinách života nevybojované zápasy duchů. Ale věčná žízeň po jednotě, která — třeba si toho nebyli vědomi — dala vznik jejich tragickému šílenství, udržuje se z věků do věků ve vůli milionů. Vře v duších jako vřela a vysílá ve svou dobu veliké sjednotitele jako je vysílala. V zápasech náboženství i jazyků chce celou zem, celý kosmos, celou věčnost. Na rumech měst a chrámů zkvétají zahrady mudrců, aby i oni v duchovém světě pracovali o svatém díle

jednoty. Pro jejich sen hoří ohně všech výhní, zápasí dělníci vědy v laboratořích, otroci v dolech, vysílatelé loďstev, knížata tržišť; jeho záři sálá horečný zrak vynálezců, kteří hledají vždy nových cest sbližujících národy přes moře, přenášejících hlas do dálek, navazujících vždy jemnější spojení mezi bytostmi. Nad sesutými sochami dávných vítězů, nad nápisy pokrývajícími stěny paláců královských sní básníci. Hudba i obraz dávají sílu jejich veršům, kde znovu ožívá gesto triumfátorů, kteří marně příliš odvážnou rukou chtěli stáhnouti nad miliony nastrojená tenata věků.

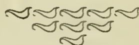
Nejosudnější bolest země vzniká ze zadržení a násilného zaklesnutí vůle, že nemůže rozvíjeti svou magickou hru vzrůstu a květu a připojiti se k práci svého duchového rodu. Je to bolest rány, která zmrzačila tvůrčí ruce, bolest malomoci a nicoty. Tělesná bolest člověka zatíná málokdy svou sekeru tak hluboko, aby přerušila stoupání míz k nejvyšším větvím duchového stromu. Odtíná často jen jeho poboční větve a jako sadař vede jeho korunu do výše, jíž by jinak nedosáhl. Ale pronikne-li tajemná rána až k duši a zlethargisuje-li ji a uspí, vzniknou

duchové stavy, jež s takovou hloubkou jasnozření vystihli náboženští geniové všech dob. Jsou to stavy němého zoufalství, které mění v pohřební průvod tanec světů a jar a v nesmyslnou hru tisíciletá úsilí národů. Marně hledáte pak ve všech šílenstvích smyslů a ve všech jedech zapomenutí. Nepřemůžete hrůzy z prázdnoty, z níž ledová tma jako z gigantského hrobu vane k vám z kosmu, rozkvetlého hvězdami.

Míjejí věky, pracují vůle, víry, pohlcované vyššími víry a všechny vírem, jímž unášeny jsou světy. Kdo obsáhl zázraky jejich nepřetržitého ruchu? Na kterých šťastnějších hvězdách pokračuje jejich nádhera, když i na naší chudé zemi zastavujeme se užaslí nad oslňujícími možnostmi života a snu?...

Jsou stupně, na nichž vůle již nezná ani nenávisti ani boje. Jemným zářením soucitu rozjasňuje zraky. Všechno pochopila a dumou nesmírnou jako kosmos se zadumala. Netouží již výše. Žár vyšších světů pro ni uhasíná. Co souzvuk sfér vedle bolestné hudby trpících srdcí? V pokoře sestupuje mezi bratrské zástupy a silou, jíž dobývala svého zvýšeného místa, touží přetínati pouta, svírající nesčíslné. Ale je-li možno rozděliti se

o svůj chléb s lačnými rty, je také možno rozděliti se o své vidění světa s lačnými zraky? Ale i nad touto vůlí, knížecí a pokornou, která nechce viděti ničeho mimo zem a práci na polích bratří, jsou ještě stupně. Stupně, kdy vůle přestává se děsiti z nesmírnosti bolestí, kdy chápe mystickou nutnost přechodních věků a žíznivá, přála by si míti tisíce životů, aby všemi mohla trpěti, tisíce rukou, aby všemi mohla pracovati, tisíce smyslů, aby všechno mohla obsáhnouti, do všech plamenů rozsálati život, zostřiti a zrychliti jeho duchové boje a všemi křídly myšlenky a snu letěti, dokud by nedosáhla cíle, jehož slávu tuší, třeba jí nebyla s to vyjádřiti slovy. Ale celé nebe hvězd, všechna tajemství času, jako jarní mlhy, pokrývající kouzelné zahrady nerozkvetlé, leží mezi ní a cílem. A přece její pohled neztrácí horečné veselosti zápasníka v postupu a ustavičně klamaná neustává zpívat, milovat, věřit a tvořit!

OBSAH

I. TAJEMNÉ V UMĚNÍ - 5 -
II. NEJVYŠŠÍ SPRAVEDLNOST - 19 -
III. ROZHODUJÍCÍ OKAMŽIKY - 27 -
IV. ÚSMĚVY ČASU - 37 -
V. PERSPEKTIVY - 43 -
VI. KRÁSA SVĚTA - 55 -
VII. ZÁSTUPOVÉ - 65 -
VIII. ZASVĚCENÍ ŽIVOTA - 75 -
IX. NEBEZPEČÍ SKLIZNĚ - 85 -
X. CÍLE - 95 -
XI. VĚČNÁ TOUHA - 107 -

